ANTOLOGIA SANSCRITĂ A LUI COȘBUC

DE

TH. SIMENSCHY

Comunicare prezentată în sesiunea științifică, a Universității „Al. I. Cuza", din 26-28 mai 1956

Introducere

Coșbuc a publicat traducerile sale din literatura sanscrită în trei serii:

I. *Proverbi indice*, în rev. „Vatra", anul 1894, p. 310-312 și 344-346.
II. *Hymnuri din Rig-Veda*, în rev. „Vatra", anul 1894, p. 408 (v. p. 69).
III. a. *Din Mahabharata:*
1. Tilotama, în rev. „Convorbiri literare", anul 1896, p. 1-4.
2. Bhima, ibid., p. 18-21.
3. Dasaratas, ibid., p. 111-116.
4. Moartea Panduizilor, ibid., p. 336-338.
5. Urvasi, ibid., p. 495-498.
III. b. *Din Ramajana:*
1. Rama, ibid., p. 643-644.
2. Nala (Cîntul IX), ibid., p. 658-660.

În 1897 toate aceste traduceri apar reunite într-o broșură, sub titlul: „*Antologie sanscrită*, Fragmente din Rig-Veda, Mahabharata, Ramajana, poezii lirice și proverbii".

Aici aceste traduceri sînt orînduite astfel:

I. *Himnuri din Rig-Veda.*
1. Soarele.
2. Aurora.
3. Focul.
4. Puterea.
II. *Maxime și proverbii.*
III. *Pacrit.*
Potopul.
IV. *Din Mahabharata.*
1. Urvasi.
2. Tilotama.
3. Bhima.
4. Moartea Panduizilor.
V. *Din Ramajana.*
1. Rama.

https://biblioteca-digitala.ro

2. Dasaratas.
3. Nala.

Aceste traduceri sînt precedate de o introducere şi urmate, la sfîrşit, de note. Atît introducerea cît şi notele au nevoie de o revizuire, căci conţin greşeli numeroase şi grave, care de mult ar fi trebuit să fie înlăturate (v., de pildă, p. 136).

Dacă comparăm tabla de materii din broşură cu ordinea în care au fost publicate traducerile în revistele „Vatra" şi „Convorbiri literare", constatăm următoarele:

1. S-au modificat unele titluri, ca: „*Maxime şi proverbii*", în loc de: „*Proverbi indice*" (în rev. „Vatra", l.c.).

2. A fost schimbată ordinea poeziilor traduse din Mahābharata şi din Rāmayaṇa.

În broşură traducerile din Mahābharata se succedă astfel: Urvasi, Tilotama, Bhima şi Moartea Panduizilor; pe cînd în „Convorbiri literare" ordinea lor este următoarea: Tilotama, Bhima, Dasaratas, Moartea Panduizilor şi Urvasi.

Traducerile din Rāmayaṇa se succedă în broşură astfel: Rama, Dasaratas şi Nala. În „Convorbiri literare" se află numai Rama şi Nala.

3. Atît în revista „Convorbiri literare" cît şi în broşură sînt date indicaţii greşite; în „Convorbiri literare" 1896, p. 111, Dasaratas e dat ca fragment din Mahābharata, pe cînd în realitate episodul acesta face parte din Rāmayaṇa, cum se arată în broşură. În schimb episodul Nala e dat ca făcînd parte din Rāmayaṇa, atît în „Convorbiri literare" (1896, p. 658), cît şi în broşură; în realitate Nala e un episod din Mahābharata (v. p. 136).

4. În broşură apare şi o traducere intitulată *Potopul*, din Pacrit[1]).

N-am putut stabili de unde-i luat acest fragment; în orice caz „Pacrit" nu este o operă, după cum se vede din nota noastră în josul paginii.

N-am putut afla izvorul direct (foarte probabil german), după care a tradus Coşbuc imnurile din Rig-Veda şi fragmentele din Mahābharata şi din Rāmayaṇa, afară de Nala (din Mahābharata), pentru care poetul s-a folosit de traducerea lui Kellner (v. p. 107).

La „Maxime şi proverbii" n-am putut afla originalul sanscrit pentru următoarele numere: 5, 7, 8, 19, 34, 35, 36, 38, 41, 45, 46, 49, 51, 55 şi 58; aceasta din cauză că n-am avut la îndemînă ediţia a II-a a operei lui Böthlingk: „Indische Sprüche", de care s-a folosit Fritze (v. p. 79), ci prima ediţie, în care lipsesc cugetările de mai sus.

Numerele 5, 19, 35 şi 38 nu se găsesc nici la Fritze, la care lipsesc şi numerele: 18, 53, 54 şi 56, al căror original sanscrit l-am putut descoperi.

Aceasta ne arată că Coşbuc s-a folosit şi de altă traducere pentru maximele sale.

Trebuie notat însă că maximele 5 şi 58 sînt simple variante, şi

1) În loc de *pracrit*, care înseamnă: „limbă stricată, vulgară", spre deosebire de *sanscrit*, care înseamnă: „limbă aleasă, literară".

https://biblioteca-digitala.ro

anume: maxima 5 este o variantă a maximei 6, iar maxima 58 o variantă a maximei 22.

Coșbuc se depărtează adesea foarte mult de traducerea germană respectivă și, deci, încă și mai mult de originalul sanscrit, după cum se poate vedea ușor atît la *Nala*, cît mai ales la aproape toate culegerile din *Maxime și Proverbii*, unde am putut găsi izvorul german.

Multe schimbări la Coșbuc se datoresc în mod evident necesității ritmului; v. de ex. nota la maxima 13 și cea de la maxima 20. Ele au fost indicate prin litere italice.

Spre a se vedea și mai bine originalitatea lui Coșbuc ca traducător, pasajele și chiar unele cuvinte esențiale, care nu se găsesc în traducerea germană sau în textul sanscrit, au fost puse în paranteze. De asemenea au fost puse în paranteze acele părți din traducerea germană sau, în lipsa acesteia, din originalul sanscrit, care au fost omise de Coșbuc.

Numai la *Rama* și la *Dasaratas* (ambele din Rāmāyana) n-am dat indicațiile de mai sus, deoarece traducerea lui Coșbuc diferă mult de textul sanscrit, după cum se poate vedea și din traducerea pe care am dat-o noi [1]).

În studiul nostru ne vom ocupa de fiecare grupă de poezii din antologia lui Coșbuc, dînd atît textul sanscrit cît și traducerea germană de care s-a folosit poetul.

Fiecare poezie este însoțită de un comentar; iar la sfîrșit am dat, în ordine alfabetică, scurte indicații privitoare la diferitele opere din literatura sanscrită care constituie izvorul primitiv și indirect al acestor poezii.

Textele sanscrite sînt însoțite de o traducere în proză, spre a se vedea cum le-a redat traducătorul german și mai ales cum le-a prelucrat Coșbuc. Aici va apărea marea originalitate a poetului romîn, pentru care traducerea germană nu-i adesea decît un simplu izvor de inspirație. Într-adevăr, traducerile lui Coșbuc, după cum am spus, sînt foarte libere și-n bună parte „europenizate", ba s-ar putea spune „romînizate". Nuanța exotică, indiană, dispare adesea, pentru a face loc unor aspecte, idei și sentimente mai familiare pentru noi.

Ca traducător și ca poet, Coșbuc ocupă un loc de frunte în literatura noastră. Adesea textul sanscrit și traducerea germană sînt mai prejos de traducerea poetului romîn (v. mai ales traducerile din Rig-Veda). Aceasta ne arată o dată mai mult că și un traducător poate fi uneori un mare poet și să lase cu mult în urmă originalul.

HYMNURI DIN RIG-VEDA

Sub titlul de mai sus, Coșbuc a publicat în revista „Vatra" din anul 1894, la p. 408, următoarele imnuri:

I. Soarele.
II. Aurora.
III. Focul.

---

1) La *Rama* (p. 117 sqq.) am subliniat principalele idei comune din traducerea noastră și acea a lui Coșbuc.

https://biblioteca-digitala.ro

IV. Puterea.

La sfîrşit stă indicaţia: „Traduceri din literatura sanscrită".

Traducerea este foarte liberă, încît cu multă greutate se poate identifica originalul sanscrit, mai ales la primul imn: *Soarele*. La aceasta se mai adaugă şi faptul că Coşbuc a schimbat şi titlul la trei din cele patru imnuri, şi anume: *Soarele* (în loc de *Savitar*), *Focul* (în loc de *Varuna*) şi *Puterea* (în loc de *Indra*).

În Rig-Veda le corespund următoarele imnuri:

Coşbuc	*Rig-Veda*
Soarele	Savitar, 10, 149
Aurora	Uşas, 1,92
Focul	Varuna, 5,85
Puterea	Indra, 2,12.

SAVITĀ

(Rig-Veda 10,149)

Savitā' yantra'ih pṛthivī'm aramnād askambhané şavitā' dyā'm adṛmhat / áçvam iva'dhukşad dhúnim antárikşam atū'rte badhám savitā' samudrám. (1).

Yátrā samudráh skabhitó vy'ūnad apā'm nápāt savitā' tásya veda / áto bhū'r áta ā' útthitam rájo'to dyāvāpṛthivī aprathetam. (2).

Paççé'dam ányad abhavad yájatram ámartyasya bhúvanasya bhūna, /'suparnó angá savitúr garútman pū'rvo jāta'h sà' u asyā' 'nu dhárma. (3).

Gāva iva grā'mam yū'yudhir iva' 'çvān vaçré'va vatsám sumána dúhānā / pátir iva jayā'm abhí no ny'etu dhartā' diváh savitā' viç-vávārah. (4).

Hiranyastupah savitar yáthā tvā'm angiraso juhve vājé asmín. / evā tvā'rcann ávase vándamānah sómasye'vā' 'nçúm práti jagara'hám. (5).

SAVITAR

(Savitar[1] a înţepenit pămîntul cu legături, Savitar a fixat solid cerul în spaţiu, Savitar a făcut să curgă oceanul, fixat în spaţiul nestrăbătut, din văzduhul care vuia ca un cal). (1).

(Unde a izvorît oceanul fixat, asta o ştie Savitar, fiul apelor. De acolo a ieşit lumea, de acolo văzduhul, de acolo s-au întins cerul şi pămîntul). (2).

(Pe urmă s-a ivit lucrul acesta măreţ al lumii divine: vulturul[2]) lui Savitar, care pluteşte sus, care s-a născut după orînduirea lui). (3).

(Savitar, care are toate bunurile, susţinătorul cerului) să se îndrepte spre noi, (ca vacile spre sat, ca viteazul spre cai, ca vaca, binevoitoare şi dătătoare de lapte, spre viţel), ca soţul spre soţie (4).

---

1) *Savitar*: personificare a Soarelui.
2) *Vulturul*: Soarele.

https://biblioteca-digitala.ro

O, Savitar, eu, Hiranyastūpa[1]), te invoc la această jertfă, la fel ca Angiraşii[2]); (aşa veghez lîngă sucul Somei), cîntîndu-te şi slăvindu-te, (spre a ne da ajutor). (5).

I

SOARELE

1

(Acest cîntec nou şi plin
De mărire, ţie, soare,
Inimă luminătoare,
Umilit eu ţi-l închin).

2

(Tu-mi ascultă-ndurător
Rugămintea mea, şi) *cată*
Spre-a mea inimă-ntristată,
Cum spre o soţie cată
Soţul ei cel iubitor.

3

(Tu, ce toate le priveşti,
Tu ne fii stăpînul, soare —
Inimă luminătoare,
Cel mai mare zeu tu eşti).

4

(Eu mă voi gîndi mereu
La divina ta lumină,
Ca, pătruns de cea divină,
Pentru veci de-a ta lumină
Plin să fie gîndul meu).

5

(Că noi hrană căutăm;

---

1) *Hiranyastūpa*: numele unui preot. — 2) *Angiraşii*: divinităţi intermediare între zei şi oameni, strămoşi ai acestora şi soli ai zeilor.

3, 1: Tu ce toate le priveşti. Cf. R.V. 1,50,2: ápa... nákṣatrā yanty aktúbhiḥ / sū́raya viśvácakṣase: „Stelele dispar împreună cu întunericul dinaintea Soarelui care priveşte toate", şi mai ales RV. 7,63,1: úd v eti subhágo viśvácakṣāḥ sā́dharanaḥ sū́ryo mānuṣānām: „Răsare frumosul Soare, care priveşte toate, susţinătorul comun al oamenilor".

3, 4: „Cel mai mare zeu tu eşti". Cf. RV. 1,50,10: devā́m devatrā́ sū́ryam áganma jyótir uttamám: „Noi invocăm pe zeul între zei, pe soare, lumina supremă". Langlois (v. p. 137) traduce: „Nous nous présentons devant le Soleil, *le plus grand des dieux*, la plus belle des lumières célestes.".

4, 2: „Divina ta lumină": Cf. RV. 8.101,12: *vibhú jyótir ádābhyam* „lumina puternică, indestructibilă".

https://biblioteca-digitala.ro

Numai tu ne-o poți da, soare,
Inimă luminătoare —
Pentru asta te rugăm).

6

Preoții bramani, în veac
Înțelepți în gînduri sfinte,
Ei adoră prin cuvinte
Soarele, prin cînturi sfinte
Și prin jertfele ce fac.

UṢĀH

(Rig-Veda 5,80)

Dyutádyāmanam bṛhatī'm ṛténa ṛta'varīm arunápsum víbhātīm / devī'm uṣásam svàr āváhantīm práti vípraso matíbhir jarante. (1).

Eṣā' jánam darçatā' bodháyantī suga'n patháḥ kṛnvatī' yaty ágre / bṛhadratha' bṛhatī' viçvaminvó'ṣā' jyótir yacchaty ágre ahna'm. (2).

Eṣā' góbhir arunébhir yujānā' 'sredhantī rayím áprāyu cakre / pathó rádantī suvita'ya devī' purustutā' viçvávārā ví bhāti. (3).

Eṣā' vy'enī bhavati dvíbārhā āviṣkṛnvānā' tanvàm purástāt / ṛtásya pántham anvéti sādhú prajānatī 'va ná díço minati. (4).

Eṣā' çubhra'ná tanvó vidanó'rdhvé'va snātī' dṛçáye no asthāt / ápa dvéṣo ba'dhamānā támānsy uṣā' divó duhitā' jyótiṣa 'gāt. (5).

Eṣā' pratīcī' duhitā' divó nṛ'n yóṣe'va bhadrā' ní riṇīte ápsaḥ / vyūrnvatī' dāçúṣe vār'yāni púnar jyótir yuvatíḥ purvátha 'kaḥ. (6).

AURORA

(Preoții salută cîntînd Aurora cu calea) luminoasă, zeița cea măreață (și sfîntă, cu înfățișarea trandafirie, care strălucește în depărtări, aducînd soarele). (1).

(Frumoasa care trezește omenirea merge înainte), făcînd cărările ușor de străbătut. (Măreață, pe carul ei mare, ea străbate universul), *dăruind lumină* (la ivirea zilei). (2).

Pe carul ei înjugat cu tauri roșii[1]) (ea dă bunăstare și dobîndește necontenit avuții. Zeița mult slăvită, care posedă toate bunurile, strălucește în depărtare), deschizînd drumuri (spre prosperitate). (3).

(Ea capătă aspecte diferite și putere îndoită), descoperindu-și corpul la răsărit. (Ea merge drept pe calea legii divine, căci o cunoaște bine și nu greșește direcția). (4).

(Ea ni se arată înaltă, ca o fată frumoasă după ce s-a scăldat). Alungînd dușmanii și întunericul, (Aurora), fiica cerului, vine împreună cu lumina. (5).

(Cu fața îndreptată spre bărbații care oficiază slujba divină), ea își dezvăluie pieptul, (ca o femeie frumoasă). Dăruind celui care i se

1) *Tauri roșii:* nori roșietici,

https://biblioteca-digitala.ro

închină (bunuri de preț), fecioara face din nou lumină, (ca și-n trecut). (6).

II

AURORA

Tu, *regină maiestoasă*, (prietena lui Dumnezeu,
Ca un rîu de-argint se varsă luminosul păr al tău
Peste drăgălașii umeri, cînd răsari înzvăpăiată,
Nobilă, cu ochi de zîmbet și cu mers ușor de fată.
Și cum vii, o visătoare), *rătăcind pe cer așa*,
(Tu pierzi una cîte una stelele din salba ta.
Te-ai împodobit, frumoaso, cu tot ce-i frumos sub soare,
Și zîmbești cu ochii umezi de mărire și splendoare),
Arătînd, șireato, pieptul dezvălit de-al tău vestmînt,
Și din cer aduci lumina și-admirarea pe pămînt.
(Nori-n calea ta cu vuiet speriați se-ndepărtează,
Că tu-i biruiești, stăpîno, cu puterea ta vitează.
Cît ești tu de bună, Doamnă! Tu, cea cu alai de stele),
Faci cărările frumoase (presărînd argint pe ele.
Pui vopsea de-argint pe vîrful munților întunecoși
Și te legeni blîndă)-n carul înjugat cu tauri roși.
Tu te lupți prin întuneric cu-ntunericul, și plină
De puterea ta, lumina se renaște din lumină.
(Tu prin munții cu prăpăstii ți)-ai *bătătorit poteci*
Și *cu pieptul alb de fată luminînd în cale treci.*
Iar dușmanii tăi se-nchină și se umilesc în cale;
(Nu atît însă puterii, pe cît frumusetii tale,
Cînd zăresc ieșind din umbră ochii tăi nebiruiți,
Pieptul alb și fruntea albă) și *obrajii înfloriți.*
(Te salut, frumoasă Doamnă), fiica cerului senin,
(Inima tu mi-o-ntărește, că din inimă mă-nchin.
Ruga mea să-ți fie-aminte, că din suflet eu trimit-o,
Și cînd te întorci în ceruri, tu să nu ne uiți, iubito!)

VARUṆAḤ

(Rig - Veda, 5,85)

Prá samrā'je bṛhád arcā gabhīrám bráhma priyám váruṇāya çrutā'ya / ví yó jaghā'na çamitē'va cármo'pastíre pṛthivī'm sū'ryāya. (1).

v. 6: „Tu pierzi una cîte una stelele din salba ta"; Cf.: RV. 1,50,2: apa... nákṣatrā yanty aktúbbhiḥ sū'raya viçvácakṣase. „Stelele dispar împreună cu întunericul dinaintea soarelui care privește toate".

Acesta-i singurul pasaj din RV. cu nom. pl. nákṣatrā.

v. 17-18: „Tu te lupți prin întuneric cu-ntunericul și plină / De puterea ta lumina se renaște din lumină": Cf RV. 1, 92,4: jyótir viçvasmai bhúvanaya kṛṇvatī'... vy' uṣā' ā'var támaḥ. „Aurora a luminat întunericul,...., dînd ființă întregii lumi".

v. 21: „Iar dușmanii tăi se-nchină și se umilesc în cale": Cf. R.V. 1,113,12: Yavayáddveṣa... uṣaḥ çréṣṭhatama vy'uccha. „Aurora, tu care alungi dușmanii, strălucește mai tare ca niciodată".

https://biblioteca-digitala.ro

Váneṣu vy' antárikṣam tatāna vā'jam árvatsu páya usríyāsu / hrtsú krátum váruno apsv'agním divi su'ryam adadhāt sómam ádrau. (2).

Nícínábāram várunah kávandham prá sasarja ródasī antárikṣam / téna víçvasya bhúvanasya rā'ja yávam ná vrstír vy'unatti bhū'ma. (3).

Unátti bhū'mim prthivím utá dyā'm yadā dugdhám váruno vaṣty ā'd ít / sám abhréna vasata párvatāsas taviṣiyántah çrathayanta vī'ra'h. (4).

Imā'm ū ṣv' āsurásya çrutásya mahī'm māyā'm várunasya právocam / mā'nene'va tasthivā'n antárikṣe ví yó mamé prthivī'm su'ryena. (5).

Imā'm ū nú kavítamasya māyā'm mahím devásya nákir ā' dadharṣa / ékam yád udnā' ná prnanty énīr ā'sincántīr avánayah samudrám. (6).

Aryamy'am varuna mitry'am vā sákhāyam vā sádam íd bhrā'taram vā / veçám vā nityam váruna' 'ranam vā yát sím a'gaç cakrmā' çiçrathastát. (7).

Kitavā'so yád ripúr ná dívi yád vā ghā satyám utá yán ná vidmá / sárvā tā' ví ṣya çithiré'va devā' 'dhā te syāma varuna priyā'sah (8).

VARUNA

Cîntă imnul (măreț și profund) atotstăpînitorului, (slăvitului) Varuna [1]), care a întins pămîntul spre a servi de covor soarelui, (ca tăietorul pielea). (1).

(Varuna a întins văzduhul în spațiul ceresc al norilor); a pus iuțeală în cai, lapte în vacile roșcate, evlavia în inimi, focul în ape, soarele pe cer, (soma [2] pe munte). (2).

(Varuna a revărsat butoiul peste cele două lumi și peste spațiul dintre ele. Regele întregii lumi (udă prin el pămîntul, ca ploaia grînele.) (3).

(Cînd vrea lapte, Varuna udă pămîntul întins și cerul. Munții se îmbracă în nori, eroii puternici se odihnesc). (4).

(Vreau să celebrez marea înțelepciune a divinului și slăvitului) Varuna, care stînd în văzduh a măsurat pămîntul cu soarele ca măsurătoare. (5).

Nimeni nu îndrăznește să conteste această înțelepciune mare a celui mai înțelept zeu: că fluviile curgătoare ce se varsă în ocean nu-l umplu cu apă. (6).

O, Varuna, dacă am făcut vreodată un rău unui prieten, unui cunoscut, unui tovarăș sau unui frate, familiei proprii sau uneia străine, iartă-ne. (7).

Dacă am înșelat la joc, (cu știință sau din neștiință, toate acestea dezleagă-le ca pe un nod), zeule, și să fim iubiți de tine. (8).

---

1) *Varuna*: divinitate supremă, judecă și pedepsește pe oameni; el e zeul soarelui, al stelelor și al apelor.

2) *Soma*; o plantă; v. p. 77 n. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

III

FOCUL

Ascultați acum cîntarea (focului), a lui Varuna.
Soarele (-i stă-n mîna dreaptă, iar în stînga lui stă luna)
Și covor pe sub picioare stă pămîntul cel bătrîn.
(Iată-l numai el e tare), singur numai el stăpîn;
(El va fi d-acum d-apururi, căci a fost în totdauna.)

El a pus în cal iuțimea, el a pus în uger lapte,
Pune mintea-n cel cuminte (și-n cel vrednic pune fapte).
El adapă (și hrănește, călător din loc în loc),
El topește în aer norii și din apă naște foc: [1])
(Iată-l, regele puterii [2]), cum din ziuă naște noapte).

El stă veșnic în văzduhuri (luminînd îndepărtarea).
Soarele plutește-n aer, măsurînd în cale zarea,
Căci Varuna-i Domnul lumii, soarele-i măsura lui —
Cîte rîuri sînt în lume, alte rîuri să mai pui
Ca să curgă toate-n mare, ele tot nu umplu marea.

(Cine este cel ce poate într-un loc ceva să puie
Necurmat, fără să-l umple? Nu e om, și nimeni nu e.
Singur el, Varuna, poate! El se plimbă fulgerînd
Și cu tunet umple cerul, plin de spaimă despicînd
Aerul; pe vînt și neguri el scoboară și se suie.)

Doamne, dacă noi vr-odată ne-am îndușmănit vecinii,
Dac-am înșelat la jocuri, dacă n-am primit străinii,
Iartă-ne! (Tu bun și tare, noi sărmanii slabi și răi!)
Însă năzuința noastră e să fim iubiții tăi
(Și iubirea noastră cată biruințele luminii!)

INDRAH

(Rig-Veda 2,12)

Yó jātá evá prathamó mánasvān devó devā'n krátunā paryábhuṣat / yásya çúṣmād ródasī ábhyasetām nrmnásya mahnā' sá janāsa índraḥ. (1).

Yáḥ pṛthivīm vyáthamānām ádṛmhad yáḥ párvatān prákupitān áramnāt / yó antárikṣam vimamé váriyo yó dyā'm ástabhnāt sá janāsa índraḥ. (2).

---

1) *Foc*: fulgerul din nori.

2) *Regele puterii* (scr. *çávasaḥ pátiḥ*): atributul acesta nu-l al lui Varuna în Rig-Veda, ci al altor divinități, ca: Indra Agni, etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Yó hatvā' 'him árinat saptá síndhun yó gā' udā'jad apadhā' valásya / yó áçmanor agním jaja'na samvr'k samátsu sá janāsa índrah. (3).

Yéne'mā' víçvā cyávanā krta'ni yó dā'sam várnam ádharam guhā' 'kah / çvaghnī' 'va yó jigīvān lakṣám ā'dadar yáh pustā'ni sá janāsa índrah. (4).

Yám smā prcchánti kúha sé'ti ghorám uté'm ā'hur naí 'ṣó astī 'ty enam / só aryáh pustī'r víja ivā' 'minati çrád asmaí' dhatta sá janāsa índrah. (5).

Yó radhrásya coditā' yáh krçásya yó brahmáno nā'dhamānasya kīréh / yuktágrāvno yó 'vitā' suçipráh sutásomasya sá janāsa índrah. (6).

Yásyā 'çvasah pradíçi yásya gā'vo yásya grā'mā yásya víçve ráthāsah / yáh su'ryam yáh uṣásam jaja'na yó apām netā' sá janāsa índrah (7).

Yám krándasī samyatī' vihváyete páre'vara ubhāyā amítrāh / samānám cid rátham ātasthivā'nsa nā'nā havete sá janāsa indrah. (8).

Yásmān ná rté vijáyante jánāso yám yúdhyamānā ávase hávante / yó víçvasya pratimā'nam babhū'va yó acyutacyút sá janāsa índrah. (9).

Yáh çáçvato máhy éno dádhānān ámanyamānāñ chárvā jaghā'na / yáh çárdhate ná' 'nudádāti çrdhyā'm yó dásyor hantā' sá janāsa índrah. (10).

Yáh çámbaram párvateṣu kṣiyántam catvārinçyā'm çarády anvávindat / ojāyámānam yó áhim jaghā'na dā'num çáyānam sá janāsa índrah. (11).

Yáh saptáraçmir vṛṣabhás túviṣmān avā'srjat sártave saptá síndhun yó rāuhinám ásphurad vájrabāhur dyā'm aróhantam sá janāsa índrah. (12).

Dyā'vā cid asmai prthivī namete çúṣmāc cid ásya párvatā bhayante / yáh somapā' nicitó vájrabāhur yó vájrahastah sá janāsa índrah. (13).

Yáh sunvántam ávati yáh pácantam yáh çánsantam yáh çaçamānám utī' / yásya bráhma várdhanam yásya sómo yásye'dám rā'dhah sá janāsa índrah. (14).

Yáh sunvaté pácate dudhrá ā' cid vā'jam dárdarṣi sá kílā'si satyáh / vayám ta indra viçváha priyā'sah suvī'rāso vidáthamā' vadema. (15).

https://biblioteca-digitala.ro

INDRA

Zeul (înțelept) care s-a născut cel dintîi și care a înzestrat cu putere pe zei, de a cărui forță s-au cutremurat cerul: și pămîntul, (din pricina marii sale bărbății): acesta, neamuri, e Indra [1]).

Cel care a fixat pămîntul (ce se clătina, care a liniștit munții răzvrătiți), care a întins văzduhul, (care a sprijinit cerul), acesta, neamuri, e Indra. (2).

(Cel care ucizînd balaurul [2]) a făcut să curgă ce le șapte fluvii, care a scos vacile din văgăuna lui Vala, care a făcut să țîșnească focul din nori, cel care cucerește prăzi în lupte): acesta, neamuri, e Indra. (3).

(Cel care a săvîrșit toate aceste fapte mari, care a subjugat rasa demonică, făcînd-o necunoscută, cel care, ca un jucător ce cîștigă, a luat zgîrcitului cele mai alese bogății): acesta, neamuri, e Indra. (4).

(Teribilul, despre care oamenii întreabă: „unde-i el?" și despre care ei spun: „nu există", — el e acela care face să dispară, ca niște zaruri fugare, prosperitatea celui nelegiuit; credeți în el): acesta, neamuri, e Indra. (5).

Cel care îmboldește (pe cel obosit, pe cel slab, pe brahman, pe cîntărețul care imploră, cel cu buze frumoase, care ajută pe cel care pregătește pietrele de tescuit, pe tescuitorul de Soma [3]): acesta, neamuri, e Indra. (6).

Acela la a cărui dispoziție se află (caii, vacile, locuitorii, toate carele; care a creat Soarele și Aurora, care călăuzește apele): acesta, neamuri, e Indra. (7).

(Acela pe care-l invocă oștile încăierate, dușmanii de ambele părți, și cei care stau pe același car de luptă, în diferite locuri): acesta, neamuri, e Indra. (8).

Acela fără de care oamenii nu cîștigă biruința, (pe care-l chiamă în ajutor cei ce se luptă, cel care egalează totul și care face să se clatine și ceea ce nu se clatină): acesta, neamuri, e Indra. (9).

(Cel care ucide cu săgeata pe toți aceia care săvîrșesc crime, cînd nu se așteaptă; cel care nu iartă trufia celui care se încumetă; cel care l-a ucis pe demon): acesta, neamuri, e Indra. (10).

(Cel care, în al patruzecilea an, l-a găsit pe demonul Çambara, care stătea culcat în mijlocul norilor; cel care a ucis balaurul ce-și încorda puterile, pe demonul care sta culcat): acesta, neamuri, e Indra. (11).

(Taurul puternic, cu șapte frîne, care a slobozit să curgă torentele de apă închise de balaur în nori, care ținînd în mînă trăsnetul a izbit demonul care încerca să escaladeze cerul): acesta, neamuri, e Indra. (12).

Înaintea lui se pleacă cerul și pămîntul; de puterea lui se tem munții. (Cel care-i văzut cum bea Soma, cum poartă fulgerul): acesta, neamuri, e Indra. (13).

---

1) *Indra*: zeul suprem în panteonul vedic.

2) *Balaurul*: demonul care închide apele în nori și oprește ploaia, (v. 11). — *Cele șapte fluvii*: torentele ce se revarsă din cer. — *Vala*: demon care închide vacile (ploaia) și pe care-l ucide Indra.

3) *Soma*: sucul unei plante, care constituie băutura favorită a zeilor.

https://biblioteca-digitala.ro

(Cel care ajută pe tescuitorul de Soma, pe cel care coace jertfa, pe cel care-l slăveşte, pe cel care se ocupă cu jertfa, acela pe care-l întăreşte rugăciunea, Soma, această ofrandă): acesta, neamuri, e Indra (14).

(O, impetuosule, tu eşti într-adevăr acela care faci accesibilă prosperitatea celui care tescuieşte Soma, care coace jertfa. O, Indra, să fim totdeauna iubiţii tăi şi uniţi cu cei viteji să conducem adunarea liturgică. (15).

IV

PUTEREA

1

(Eternul) zeu, întîi născutul,
Podoaba zeilor (şi scutul
Întregii lumi), *de toţi temutul* —
Voi, neamuri, este Indra.

2

Acel ce pune biruinţă
în cei războinici (şi credinţă
În cei ce merg la pocăinţă) —
Voi, neamuri, este Indra.

3

Acel ce-a-ntemeiat pămîntul
Şi-a-ntins văzduhul şi-a pus vîntul
Să poarte nori, d-apururi sfîntul) —
Voi, neamuri, este Indra.

4

Acel ce singur guvernează
(Şi după chipul său creează
Şi stelele-n cărări le-aşează) —
Voi, neamuri, este Indra.

5

Acel, d-a căruia putere
Orice tărie-n haos piere,
Şi toate pier ca o părere —
Voi, neamuri, este Indra.

6

El în făpturi a pus mişcare
(Şi viaţă-n tot ce nume are,
El, cel lipsit d-asemănare —
Cîntaţi, cîntaţi pe Indra).

https://biblioteca-digitala.ro

MAXIME ȘI PROVERBII [1])

Poezia gnomică [2]) este un domeniu al literaturii unde indienii au ajuns la o măiestrie care n-a fost atinsă niciodată de vreun alt popor. Nimic nu le-a reușit mai bine ca arta de a exprima în mod concis și fin o idee în două versuri și de-a o îmbrăca adesea într-o imagine frumoasă din natură sau într-o comparație surprinzătoare și ingenioasă.

Numeroase povestiri, sentințe și exprimări din literatura indiană dovedesc cît de mult au prețuit indienii în toate timpurile o „vorbă aleasă" (*subhāṣita*). Și azi se consideră ca o cerință a educației să cunoască cineva sentințe nimerite, pe care să le poată întrebuința la locul potrivit într-o conversație.

Sentințele se referă fie la purtare (*artha* „știința utilului", *nīti* „știința purtării"), fie la morală (*dharma* „legea morală"). Ele sînt adesea rezultatul unei bogate experiențe și aproape că nu există aspect al vieții omenești de care să nu se ocupe.

Poeții indieni introduc versuri gnomice pretutindeni. Le găsim în epopei, în romane, ba chiar și-n drame; cf. în această privință tragicii greci, mai ales Euripide.

Versurile gnomice alcătuiesc o parte esențială a literaturii religioase a Budiștilor și a Jainiștilor, precum și a povestirilor, fie religioase fie profane, ca de ex. Panciatantra (v. p. 136).

Această predilecție pentru poezia gnomică datează încă din perioada vedică; iar literatura științifică a dreptului (*dharmaçāstra*) și a politicii (*nītiçāstra*) este atît de plină de sentințe poetice, încît adesea e greu de tras linia de demarcare între poezia didactică și știință.

Mai tîrziu numeroase sentințe, care circulau în cercurile literare și a căror autori erau de obicei uitați, au fost adunate în colecții, de preferință de cîte o sută (*çataka*); mulți poeți au alcătuit singuri colecții întregi de sentințe. Una dintre cele mai apreciate este aceea atribuită lui Cānakya (v. p. 133).

O. Böthlingk a alcătuit și tradus cea mai bogată antologie, îndeosebi de cugetări, sub titlul: „*Indische Sprüche*", *Sanskrit und Deutsch*, 2. Aufl. St. Petersburg, 1870—1873, în trei volume. Această antologie cuprinde 7613 cugetări, din care L. Fritze [3]) a tradus în versuri 387. Dintre acestea din urmă a tradus Coșbuc un mic număr de cugetări (58) sub titlul: „Maxime și proverbii", pe care le redăm mai jos.

Fritze numerotează fiecare cugetare și indică în paranteză numărul pe care-l are cugetarea sanscrită în antologia lui Böthlingk. La fel am procedat și noi; însă numerele respective sînt cele din ediția I a lui Böthlingk.

1

Ānayake na vastavaym na vased bahunāyake
Strīnāyake na vastavyam na vased bālanāyake.
Çārng. Paddh. Nīti, 48) (Böhtl., Ind. Spr. 96).

1. V. p. 68 sq.

2. Gr. *γνώμη* lat. *sententia* = „sentință, cugetare".

3. L. Fritze, *Indische Sprüche*. Aus dem Sanskrit metrisch übersetzt. Leipzig, Ph. Reclam, 1880.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Nu sta acolo, unde nu-i conducător; nici acolo unde-s mulţi conducători.

Nu sta acolo, unde conduce o femeie; nici acolo, unde conduce un copil.

* * *

Nicht wohne, wo ein Herrscher fehlt, auch nicht wo viele Herrscher sind;

Nicht wohne, wo ein Weib regiert, auch nicht wo Herrscher ist ein Kind.

(Fr. Ind. 40). (279).

* * *

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Nu sta *în casa* unde vezi
Că e stăpîn numai nevasta —
Dar unde e nevasta rob,
Fugi mai ales *de casa* asta.
(Coşb., Ant. scr., Max. 1)

2

Atiramaṇiye kāvye 'pi piçuno duṣaṇam anveṣayati
Atiramaṇiye vapuṣi vraṇam iva makṣikānikarah.
(Padyasamgraha, 3) (Böthl., Ind. Spr. 3409).

* * *

Chiar într-o poezie foarte frumoasă bîrfitorul caută cusur;

După cum chiar şi într-un corp foarte frumos muştele caută o rană.

* * *

Ist ein Gedicht auch noch so wohl gelungen,
Den Fehlern spüren nach die Lästerzungen.
So späht am schönsten Leib die Fliegenschar,
Ob er nicht eine Wunde biete dar.
(Fr. Ind., 41) (184).

* * *

De-ar fi o poezie oricît de închegată,
Toţi criticii cu zgomot pe dînsa năvălesc.
Şi muştele întocmai (poftăreţe) pîndesc
Să afle-o rană (mică) pe-un corp frumos (de fată).
(Coşb., Ant. scr., Max. 2).

3

Anyamukhe durvādo yah priyavadane sa eva parihāsah

https://biblioteca-digitala.ro

Itarendhanajanmā yo dhūmaḥ so'gurubhavo dhūpaḥ.
Çārng. Paddh. Prakīrnakākhyāna 4) (Böth., Ind. Spr., 132).

* * *

Ceea ce în gura altuia e un reproş, în gura prietenului e o glumă.
Ceea ce-i fum, cînd provine din alt lemn, este parfum, cînd emană din aloe.

* * *

In Freundesmund als Spass und Scherz nur gilt,
Womit ein Andrer, spricht er's aus, uns schilt.
Was Rauch bei schlichtem Holz man nennt,
Das heisst ja Duft, wenn Aloë brennt.
(Fr., Ind. 29) (5621).

* * *

Din gura unui prieten sînt glume, lucru bun,
Cuvintele pe care străinii de le spun
Sînt pentru noi insulte, (chiar spuse fără voie). —
Aceea ce e fumul la orice lemn comun,
Noi zicem că e miros, cînd lemnul e aloe.
(Coşb., Ant. scr., Max. 3).

4

Jalāukayo 'pamiyante pramadā mandabuddhibhiḥ
Mrgīdrçam jalāukānam vicaran mahad antaram
Jalāukā kevalam raktam ādadāna tapasvinām
Pramadā sarvam ādatte cittam vittam balam sukham.
(Halāyudha, s. v. jalāukā) (Böthl., Ind. Spr., 948-9).

* * *

(Numai) proştii compară femeia cu o lipitoare.
Între felul cum se poartă femeile cu ochi de gazelă
şi lipitorile este o mare deosebire.
Acestea iau bieţilor oameni numai sîngele,
Pe cînd femeile le iau totul: mintea, averea, puterea şi fericirea.

* * *

Blutegeln sind die Weiber gleich, behauptet wohl ein Tor;
Doch tritt ein grosser Unterschied, wenn man dies prüft, hervor:
Blutegel nehmen weiter nichts den Ärmsten als ihr Blut;
Ein Weib jedoch nimmt (Alles): Kraft, Verstand und Glück und Gut.
(Fr., Ind., 55-56) (2368-2369).

* * *

„Lipitoare e femeia", zise un nebun odată.
O, sărmană lipitoare, cu ce-i ea asemănată!

https://biblioteca-digitala.ro

Numai sîngele (cel negru) ţi-l răpeşte lipitoarea,
Dar femeia-ţi ia puterea, mintea, *banii* şi *onoarea*.
(Coşb., Ant. scr., Max. 4).

5 [1])

Ciinele-a văzut o fată:
„Carne!", a zis bătîndu-şi cinţii!
Şi-şi priveau părinţii fata:
„Floare" — au zis plîngînd părinţii.
Şi-a văzut-o un c lugăr:
„Bestie", a strigat ascetul.
Şi-un poet văzut-a fata:
„Înger", a şoptit poetul.
(Coşb., Ant. scr., Max. 5)

6

Eka eva padārthas tu tridhā bhavati vīkşitaḥ
Kunapaṃ kāminī mānsam yogibhiḥ kāmibhiḥ çvabhiḥ.
(Böthl., Chrest.[3], 198,5 (Sprüche, 104).

* * *

Un singur obiect devine trei: cadavru, cînd e privit de un yogin [2]), fată, cînd e privit de un îndrăgostit; carne, cînd e privit de un ciine.

* * *

Wenn man dasselbe Wesen prüft, erscheint als dreifach der Befund: Ein Leichnam ist's, ein Liebchen, Fleisch — so denken Mönch, Liebhaber, Hund.
(Fr., Ind., 252) (1344).

* * *

Femeile sînt carne, cadavre, un *secret* —
Aşa gîndeşte-un ciine, un popă, un *poet*.
(Coşb., Ant. scr., Max. 6).

7

Der Dichter schafft, der Kenner würdigt nach seiner Schönheit ein Gedicht;
So kennt die Anmut einer Schönen ihr Gatte wohl, ihr Vater nicht.
(Fr., Ind., 239) (1584).

* * *

Un poet creează numai. (Poezia-i ca o fată).
Numai criticul cunoaşte toată *golătatea* ei.

---

1) Poezia aceasta este o variantă a celei următoare (6), şi nu se găseşte nici la Fritze nici la Böthlingk. Ea este o creaţie a lui Coşbuc.

2) *Yogin*: cel care practică *yoga* („unirea" cu sufletul universal, prin concentrarea minţii).

https://biblioteca-digitala.ro

Astfel și drăgălășia măritatelor femei
O cunosc bărbații numai, dar părinții niciodată.
(Coșb., Ant. scr., Max. 7).

8

Genossen wird von Glücklichen, was Geizige zusammentragen;
Was mühevoll die Zähne kau'n, verschlingt die Zunge ohne Plagen.
(Fr., Ind. 241) (1521).

* * *

Vezi! Ce-au adunat părinții
Risipesc copiii lor —
Limba-nghite așa ușor
Toată munca ce-o fac dinții.
(Coșb., Ant. scr., Max. 8).

9

Kavayaḥ kiṃ na paçyanti kiṃ na bhakṣanti vāyasāḥ
Madyapāḥ kiṃ na jalpanti kiṃ na kurvanti yoṣitaḥ.
(Vet., în L. A. 26) (Böthl., Ind. Spr., 615).

* * *

Ce nu văd poeții! Ce nu mănîncă ciorile! Ce nu vorbesc beții! Ce nu fac femeile!

* * *

Was Krähen wohl nicht fressen! Was Dichter wohl nicht schauen!
Was Trunkne wohl nicht reden! Was tun wohl nicht die Frauen!
(Fr., Ind. 236) (1582).

* * *

Ce nu văd poeți(în lume)?
Corbilor *ce nu le place?*
Omul beat ce nu vorbește?
Și femeia ce nu face?
(Coșb., Ant. scr., Max. 9).

10

Abhinavasevakavinayaiḥ praghurnoktair vilāsiniruditaiḥ
Dhūrtajanavacananikarair iha kaççid avañcito na'sti.
(Panc., 3, 119).

* * *

Cine n-a fost înșelat pe lumea aceasta de purtarea frumoasă a servitorilor luați de curînd, de veștile aduse de oaspeți, de lacrimile femeilor și de potopul de vorbe a celor de rea credință?

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Hier wird ein Jeder des Betruges Beute
Durch Dirnentränen, (durch verschlagner Leute
Beredsamkeit), durch das, was Gäste sagen,
Du ch ne er Diener ittiges Betragen.
(Fr. Ind., 318) (488).

* * *

. . . . . toată lumea-nșeală:
. . . . . .
Prin purtarea bună *păcătoșii* slugi,
Fetele prin lacrămi, (preoții prin rugi).
. . . . . .
(Coșb., Ant. sanscr., Max. 10.

11

Lālayet pañca varṣāṇi daça varṣāṇi tādayet
Prāpte tu ṣoḍaçe varṣe putram mitravad ācaret.
(Cān. 11) (Böthl., Ind. Spr., 2665).

* * *

Fiul să fie răsfățat cinci ani și să fie bătut zece ani; dar cînd a atins vîrsta de șaisprezece ani, să fie tratat ca un prieten.

* * *

Du sollst den Sohn fünf Jahre hätscheln, dann züchtigen die nächsten zehn,
Doch einen Freund, wenn fünfzehn Jahre er alt geworden, in ihm sehn.
(Fr., Ind., 377) (5848).

* * *

Pînă la cinci ani copilul *cu nuiaua tu să-l crești*;
Zece ani apoi *cu vorba cît de rău să-l dojenești*;
Iar *d-aici* ca pe un prieten *cu blîndețe stăpînești.*
(Coșb., Ant. scr , Max. 11).

12.

Ajñaḥ sukham ārādhyaḥ sukhataram ārādhyate viçeṣajñaḥ
Jñānalavadurvidagdha-n brahmā'pi naram na rañjayati.
(Bhar. Nīt. 3).

* * *

Ușor îl cîștigi pe cel neștiutor; și mai ușor e cîștigat cel care are judecată. Dar pe semidoctul cu o fărîmă de știință nici Brahma[1]) nu-l poate mulțumi.

1) *Brahma*, spiritul suprem și absolut.

https://biblioteca-digitala.ro

Man kann Unwissende bequem gewinnen;
Bei Klugen ist noch leichter solch Beginnen;
Doch wen ein Wissensbröcklein macht zum Toren,
Bei dem sind Brahma's Gründe auch verloren.
(Fr., Ind. 338) (105).

* * *

Uşor *conduci* pe-un om *netot*,
Dar mai uşor pe cel cuminte.
Pe-un semidoct nici tu, *Părinte*,[1]
(Nici zeii cerului) nu pot.
(Coşb., Ant. scr., Max. 12).

13.

Gate hi durdaçam loke kşudro'py ahitam ācaret
Panke nimagne karini bheko bhavati mūrdhagah.
(Böthl., Chrest.[3], 201, 27 sq.)

* * *

Şi un mişel poate face rău unor oameni în răstrişte.
Cînd elefantul e cufundat în mîl, broasca i se suie pe cap.

* * *

Geriet ein Mensch in Missgeschick, so kann ihm Leides tun ein Tropf.
Versank ein Elephant im Sumpf, so hüpft ein Frosch ihm auf den Kopf.
(Fr., Ind., 51) (2074).

* * *

Sînt nenorocit sărmanul!
De cei răi nu pot să scap –
Leului[1]) căzut în baltă
i sar broaştele pe cap.
(Coşb., Ant. scr., Max. 13).

14.

Açnīmahi vayam bhikşām āçāvāso vasīmahi
Çayīmahi mahīprsthe kurvīmahi kim īçvarāih.
(Bhartrh. Vair. 30) (Böthl., Ind. Spr., 270).

* * *

Noi vrem să mîncăm din pomană, să umblăm goi,
Să dormim la pămînt: Ce nevoie avem de boieri?

1) *Leului*, în loc de *elefantului*, cum e în textul sanscrit şi-n cel german; leul nu e animal de baltă, ca elefantul; înlocuirea se datoreşte ritmului.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Wir wollen uns vom Brod, das wir erbetteln, nähren,
Die Himmelsgegenden als Kleidung tragen [1]),
Der nackte Boden mag ein Lager uns gewähren:
Was haben wir nach Herren dann zu fragen!
(Fr., Ind. 295) (726).

* * *

Noi vom trăi din pîinea cerşită-(n umilire);
Noi vom purta *văzduhul* (*cel vînăt*) *ca* vestmînt
Noi vom *dormi* (în crivăţ) pe *netedul* pămînt;
Noi n-avem trebuinţă de *legi şi stăpînire.*
Coşb., Ant. scr., Max. 14).

15.

Açvamedhasahasram ca satyam ca tulayā dhrtam
Açvamedhasahasrād dhi satyam eva viçişyate.
(Mahabh. 1, 3095) (Böthl., Ind. Spr. 271).

* * *

Am pus la cîntar o mie de jertfe de cai şi adevărul,
Şi (am văzut că) adevărul cîntăreşte mai greu decît o mie de jerfe de cai [2]).

* * *

Ich wog der Pferdeopfer tausend und wog die Wahrheit auch dagegen,
Und fand, nachdem ich sie gewogen, die Wahrheit jenen überlegen.
(Fr., Ind. 291) (732).

* * *

La cîntar *trei mii de preoţi* şi-adevărul am pus eu:
Dar *decît trei mii de preoţi* adevărul e mai greu.
(Coşb., Ant. scr., Max. 15).

16.

Gunavantah kliçyante prayena bhavanti nirgunah sukhinah
Bandhanam ayanti çukā yathestasamcarinah kakah.
Çarng. Paddh., Gunapraçansa 16-17. (Böhtl., Ind. Spr. 844).

* * *

De obicei aceia care au merite suferă, pe cînd cei fără merit o duc bine.
Papagalii ajung în captivitate, pe cînd ciorile cutreieră în voie.

1) D. h. naekt gehen (Fritze).
2) *Jertfe de cai:* jertfa cea mai importantă la indieni, în antichitate.

https://biblioteca-digitala.ro

Wie häufig leidet Not ein Mensch mit Gaben!
Wie lebt man ohne sie von Kummer frei!
Gefangen nimmt man, sieh, den Papagei;
Doch ungehindert tummeln sich die Raben.
(Fr., Ind. 343) (2123).

* * *

Cei cu talente ajung mereu
La griji și zile grele;
Iar cei fără de ele
Scutiți sînt d-orice greu.

Privighetoarea (blîndă ce-i)!
Dar tu o-nchizi, (sărmana),
In timp ce *cotofana*
Se plimbă-n dragul ei.
(Coșb., Ant. scr., Max. 16).

17.

Arthaprāṇavināçasamçayakarīm prāpya 'padam dustarām
Pratyāsannabhayo na vetti vibhavam svam jīvitam kāṅkṣati
Uttīrṇas tu tato dhanartham aparam bhūyo viçaty āpadam
(Prāṇānām ca dhanasya cā 'dhamadhiyām anyo'nyahetuḥ paṇaḥ).
(Tantr. II, 77) (Böthl., Ind. Spr. 3588).

* * *

Cînd omul dă peste o nenorocire care-i primejduiește avutul și viața, atunci în fața pericolului iminent el nu se gîndește la avuții, ci caută numai să-și scape viața; iar după ce a scăpat de acolo, el dă din nou peste altă nenorocire, din cauza averii; astfel cei cu minte puțină pun în joc, pe rînd, cînd viața, cînd averea, una pentru alta.

* * *

Gerät ein Mensch in harte Not
Und muss Verlust des Geldes und den Tod
Er fürchten, o, nicht fragt er dann nach Geld.
Er wünscht nur, dass er lebend sich erhält.
Doch stürtzt er sich, von dieser Not befreit,
Darauf um Geld in neue Fährlichkeit.
(So wird von Toren wechselsweis das Leben
Für Geld, und dies für jenes preisgegeben).
(Fr., Ind. 311) (585).

* * *

Cînd ajunge omul în pericol mare,
Ca să-și scape viața el dă tot ce are:
(În astfel de cazuri banii sînt dușmani).
Dar, scăpat de *moarte*, (el își schimbă fața)

https://biblioteca-digitala.ro

Şi-n primejdii nouă işi aruncă viaţa
Ca să facă bani.
(Coşbuc., Ant. scr., Max. 17).

18[1]).

Calaty ekena pādena tişthaty ekena buddhimān
Nā'samīkşya param sthānam pūrvam āyatanam tyajet.
(Cān. 32) (Böthl., Ind. Spr. 905).

* * *

Înţeleptul mişcă un picior dar stă pe loc cu celălalt;
(Înainte de a cerceta locul următor), să nu părăsească cineva locul precedent.

* * *

Dacă voieşti să fii cuminte.
Cu un picior tu stăi pe loc,
Cu celălalt mergi înainte.
(Decît să plîngi că n-ai noroc
Şi c-ai greşit un pas), mai bine
Cu amîndouă stai pe loc
(Coşb., Ant. scr, Max. 18).

19[2]).

Pe cel ce sub picior îţi sapă
Nu-l prinde prieten, çît trăieşti;
El ţi-e duşman; să-ţi aminteşti
Că apa-i apă.

Iar apa-ncet işi schimbă locul —
S-o faci fierbinte cît ai vrea,
S-o clocoteşti, căci totuşi ea
Va stinge focul!
(Coşb., Ant. scr., Max. 19).

20.

Yuddham ca prātar utthānam bhojanam saha bandhubhih
Striyam apadgatām rakşec catuh çikşeta kukkutāt.
(Cān. 72) (Böthl., Ind. Spr. 2494).

* * *

Lupta, sculatul de dimineaţă, masa împreună cu ai săi,

1) Această cugetare lipseşte la Fritze.
2) Această cugetare lipseşte la Fritze şi la Böthlingk.

https://biblioteca-digitala.ro

Ocrotirea femeii în nenorocire: aceste patru lucruri, să le învețe cineva de la cocoș.

* * *

Zu kämpfen, Frühaufstehn, die Gattin zu schützen, wenn Gefahren nahn,
Das Mahl zu halten mit den Seinen, die Viere lerne man vom Hahn.

(Fr., Ind. 36) (5510).

* * *

Să te scoli de dimineață, (să munceşti cît ți-e puterea),
Să te lupți (voinic şi nobil), cu ai tăi să-mparți *averea*,
Şi nevasta să ți-o aperi *de obraznici ticăloşi*:
Aste patru[1]) lucruri, frate, să le-nveți de la cocoşi.
(Coşb., Ant. scr., Max. 20).

21.

Vāidyo guruç ca mantrī ca yasya rājñah priyamvadah
Çarīradharmakoçebhyah kşipram sa parihīyate.

(Hit. 3,103) (Böthl., Ind. Spr. 2902).

* * *

Regele, căruia medicul, învățătorul şi ministrul îi spun numai ceea ce-i place, își pierde iute sănătatea, virtutea şi vistieria.

* * *

Wenn Arzt, Minister, Lehrer, stets das reden vor des Fürsten Ohren,
(Was gern er hört), — Gesundheit, Schatz und Tugend gehn dann rasch verloren.

(Fr., Ind., 89) (6290).

* * *

Cînd regele ascultă de medici, de miniştri,
De (domnii) profesori,
Adio sănătate! Adio cuminție!
Adio, voi *comori*!
(Coşb., Ant. scr., Max. 21).

22

Vrthā vrştih samudreşu vrthā trptasya bhojanam
Vrthā dānam samrddhasya vrthā çūre vibhūşanam.

Çārng. Paddh. Nīti 36 (35) (Böthl., Ind. Spr. 2890)

* * *

Zădarnică e ploaia în ocean, zădarnică ospătarea celui sătul;
Zădarnic este darul (făcut) unui bogat, zădarnică-i podoaba pentru cel viteaz.

1) *Patru*: din cauza ritmului poetul a scris *patru* deşi sunt *cinci*.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

(Den Meeren nützet nicht der Regen,
Dem Satten nützt es nicht, mit Speise ihn zu laben),
Dem Reichen nicht, dass du ihm spendest Gaben,
Dem Helden nicht, sich Schmuckwerk anzulegen.
(Fr., Ind. 27) (6258).

* * *

Să dai bogatului un dar,
Unui viteaz să-i dai podoabe,
(Eunucilor să le dai roabe),
Supremele prostii îmi par!
(Coşb., Ant. scr., Max. 22) [1])

23

Na devā dandam ādāya rakşanti paçupālavat
Yam tu rakşitum icchanti buddhyā samvibhajanti tam.
(Mahābh. 5,1222) (Böthl., Ind. Spr. 4304).

* * *

Zeii nu ocrotesc cu bîta, ca ciobanii;
Pe cine vor să-l ocrotească, ei îl înzestrează cu minte.

* * *

Nicht lassen Schutz die Götter angedeihen
Wie Hirten mit dem Stabe in der Hand;
Doch wem sie wollen ihren Schutz verleihen,
Den rüsten sie mit Einsicht und Verstand.
(Fr., Ind. 19) (3302).

* * *

Cînd Dumnezeu te are drag,
Şi te ia-n paza (milei sfinte),
Ca arme de-a lupta-nainte
Nu-ţi dă nici pietre, nici ciomag —
Cînd Dumnezeu te are drag,
Îţi dă pricepere şi minte.
(Coşb., Ant. scr., Max. 23)

24

Yo na dadāti na bhunkte sati vibhave nai 'va tasya tad dravyam
Cañcapuruşa ivā'sau rakşati sasyam parasya'rthe.
(Vikr. 74) (Böthl., Ind. Spr., 2536).

1) V. max. 58, care-i o variantă a acesteia şi unde sînt traduse primele două versuri din Fritze, omise aici.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Cine nici nu dă, nici nu se folosește de averea sa, aceluia nu-i aparține acea avere;
El seamănă cu omul de paie care păzește lanul pentru altul.

* * *

Wer Reichtum hat und doch davon nicht spendet,
Und doch ihn zum Geniessen nicht verwendet,
(Der hat ihn gar nicht), gleicht dem Strohmann nur,
Der Korn bewacht für Andre auf der Flur.
(Fr., Ind., 33) (5602.)

* * *

Cel ce-și *încuie* bogăția
Și (pe săraci) nu-i dăruiește,
Nici pentru el nu cheltuiește,
E o momîie ce păzește
Pe seama altora *cîmpia*.
(Coșb., Ant. scr., Max. 24).

25

Na dānena na mānena na 'rjavena na sevaya
Na çastrena na çastrena sarvathā viṣamāḥ striyaḥ.
(Hit. 2,112) (Böthl., Ind. Spr., 1393).

* * *

Nici cu daruri, nici cu respect, nici cu sinceritate, nici cu servire,
Nici cu cuțitul, nici cu povața (n-o scoți la capăt cu) femeile; ele sînt cu desăvîrșire imposibile.

* * *

Beschenke Frauen (ehre sie), sei offen, dienstbar immerhin,
Versuch's mit Gründen, mit Gewalt: du beugst nicht ihren starren Sinn.
(Fr., Ind. 128) (3283).

* * *

Dăruiește-le, fii sincer, (cleveteşte-le cum vrei),
Fii *slugarnic*, (blînd) ori silnic, cu temei, fără temei:
Ce și-au pus în cap odată, nu poți scoate din femei.
(Coșb., Ant. scr. Max. 25).

26

Vyasaneṣu nirudvegā vibhaveṣv apy agarvitāḥ
Kāryeṣv akātarā ye ca te dhīrās tair jitam jagat.
(Kathās. 52, 289).

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Cei care nu se turbură în nenorocire, nu sînt trufaşi în prosperitate, nu au teamă în acţiunile lor: aceia sînt tari [1]), aceia biruie lumea.

* * *

Wer auch im Unglück noch besonnen bleibt,
Wen Wohlergehn zum Übermut nicht treibt,
Wem in Gefahr der Mut nicht wird entrungen:
Der ist ein weiser Mann, und hat die Welt bezwungen.
(Fr., Ind. 23) (6317).

* * *

Acela ce s-a-n fericire [2])
Nu-şi pierde capul (şi-i cinstit),
Cel ce rămîne umilit,
Cînd are-avere şi mărire,
Şi-acel ce-şi ţine jurămîntul
Şi faţă cu duşmanii săi:
Tu dă-mi tovarăşi p-aceşti trei
Şi-ţi biruiesc cu ei pământul.
(Coşb., Ant. scr., Max. 26).

27

Āçritānam bhrtāu svāmisevāyam dharmasevane
Putrasyo 'tpādane cāi'va na santi pratihastakāh.
(Hit. 2, 32) (Böthl., Ind. Spr. 399).

* * *

Pentru a ocroti pe cei care depind de noi, pentru a servi pe stăpîn,
pentru a ne îndeplini datoria (prescrisă de legea sfîntă)
Şi pentru a face un copil, nu există înlocuitor.

* * *

Gilt's Tugendübung, (Herrendienst), (dass man die Untergebnen nährt),
Gilt's einen Sohn zu zeugen, dann sind Stellvertreter nicht gewährt.
(Fr., Ind. 129) (1055).

* * *

Cînd e vorba *să faci bine,*
(Să ajuţi pe cei ce mor,
De nevoi să-ţi aperi ţara)
Şi să-ţi naşti moştenitor —
(La aceste patru lucruri)
Cine-şi ia locţiitor?
(Coşb., Ant. scr., Max. 27).

1) Scr. *dhīrās* înseamnă şi „înţelepţi"; aşa traduce Fritze.
2) În textul sanscrit şi-n cel german stă: „nefericire"; cf o schimbare la fel p. 104, n. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

28

Rnaçeşo'gniçeşaç ca vyādhiçeşas tathāi'va ca
Punaç ca vardhante yasmāt tasmāc cheşam na kārayet.
(Cān. 40) (Böthl., Ind. Spr. 510).

* * *

Fiindcă rămăşiţa de datorie, rămăşiţa de foc şi rămăşiţa de boală
Cresc mereu din nou, nu trebuie lăsată rămăşiţa.

* * *

Es wachsen stets von Neuem wieder heran die Reste von den Schulden,
Von einer Krankheit, einem Feuer; (drum soll man keine Reste du den).
(Fr., Ind. 251) (1333).

* * *

Din rest nu poate creşte întreg nimic la loc —
Dar sînt, zic eu, trei lucruri, cari au acest noroc:
Un rest de datorie, de boală şi de foc.
(Coşb., Ant. scr., Max. 28).

29

Mātrvat paradārāni paradravyāni lostavat
Ātmavat sarvabhūtāni yah paçyati sa paçyati.
(Panc. 1, 402).

* * *

Cine priveşte pe femeia altuia ca pe mama sa, averea altuia ca pe-un bulgăre de pămînt, pe toate fiinţele ca pe sine însuşi: acela este înţelept [1]).

* * *

Die wie auf sich auf alle Wesen schauen;
Als ob es Mütter sind, auf fremde Frauen;
Auf fremde Schätze, wie auf blosse Schollen
Von Lehm: die schauen, wie wir schauen sollen.
(Fr., Ind. 281) (905).

* * *

Cei ce privesc (cu multă seamă)
La alţii, cum privesc la sine;
Cei ce privesc ca la o mamă
La ori şi ce femei străine;
Cei ce privesc (cu rîs, ori teamă),
La bani, *ca la un rău ce vine:*

1) *Acela este înţelept*: în scr.: *acela priveşte (bine)*.

https://biblioteca-digitala.ro

(Aceştia toţi cuminţi se cheamă),
Căci toţi privesc precum e bine.
(Coşb., Ant. scr., Max. 29).

30

Avamçapatito rajā murkhaputraç ca panditaḥ
Adhanena dhanam prapya trnavan manyate jagat.
(Cān. 81) (Böthl., Ind. Spr., 240).

* * *

Un rege de neam prost, un învăţat al cărui tată e un neghiob (Şi) un sărac îmbogăţit privesc lumea cu dispreţ.

* * *

Ein König, der in niedrem Stamm geboren,
Ein Kluger, welcher Sohn ist eines Toren,
Ein Armer, wenn er kam zu vielem Geld:
Als einen Strohhalm sehn sie an die Welt.
(Fr., Ind. 305) (653).

* * *

Un domnitor născut din neam de jos;
Un (preot) înţelept, al cărui tată
A fost un *idiot* (şi un caraghios);
Şi-un om sărac care-a ajuns de-odată
Să aibă bani (şi bunuri) de prisos —
(Aceştia trei, oricît de buni s-arată),
Ei toate, cîte sînt, le văd pe dos.
(Coşb., Ant. scr., Max. 30).

31

Vyālaçrayā 'pi viphalā 'pi sakaṇṭakā 'pi vakrā 'pi paṅki abhavā 'pi durāsadā 'pi
Gandhena bandhur asi ketaki sarvajantor eko guṇaḥ khalu nihanti samastadoṣān.
(Vrddha-Cān. 17,21) (Böthl., Ind. Spr. 5046).

* * *

Tu adăposteşti şerpi şi nu dai roadă, ai ghimpi şi eşti strîmb, creşti în pămînt mocirlos şi-i greu să se apropie cineva de tine;
Şi totuşi, o, ketaki, [1]) prin parfumul tău tu eşti prietenul tuturor fiinţelor. O singură însuşire înlătură toate defectele.

1) *Ketaki:* copacul *Pandanus odoratissimus.*

https://biblioteca-digitala.ro

Du bist, o Ketaki, voll Dornen und krumm, dazu an Früchten leer,
Du liebst den Sumpf, beherbergst Schlangen, man dringt zu dir heran nur schwer;
Und doch um deines Duftes willen giltst du als lieber Freund bei Allen).
So läst man sich um eine Tugend die Fehler insgesammt gefallen.
(Fr., Ind. 44) (6331).

* * *

Uiți o sumă de defecte
Pentr-o singură virtute...
(Cei ce captivează iute
Sînt naturi perfecte).
(Coșb., Ant. scr., Max. 31).

32

Taskarebhyo niyuktebhyah çatrubhyo nrpavallabhāt
Nrpatir nijalobhāc ca praja rakşet pite'va hi.
(Hit. 2,105) (Böthl., Ind. Spr. 1009).

* * *

Regele să-și ocrotească supușii, ca un tată, împotriva hoților, dregătorilor, dușmanilor, împotriva favoritului său și a propriei sale lăcomii.

* * *

Vor Dieben, vor Beamten soll ein König, vor der Feinde Scharen,
Vor seinem Liebling, (seinem Geiz) sein Volk, (dem Vater gleich), bewahren.
(Fr., Ind. 59) (2513).

* * *

Regele să *se* păzească
De *dușmani* (tradus femei,
(Că-s mai rele decît ei).

Și de *hoți* (să se păzească)
(Sau tradus: funcționari,
Că sînt cei mai răi tîlhari).

(Regele să se păzească)
De *curteni* (tradus dulăi,
(Că sînt cîinii cei mai răi).
(Coșb., Ant. scr., Max. 32).

33

Kim kulena viçā'ena çīlam evā 'tra kāranam
Krmayah kim na jāyante kusumeşu sugandhişu.
(Çār g., Paddh., Nīti 67) (Böthl., Ind., Spr. 3927).

* * *

Ce importanță are o familie ilustră? Temelia este un caracter ales.
Oare nu se nasc viermi (și)-n flori mirositoare?

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Was liegt daran, dass vornehm dein Geschlecht?
Sei von Charakter echt und recht!
Man sieht ja Maden auch entstehn und wohnen
In dufterfüllten Blumenkronen.
(Fr., Ind. 94) (1735)

* * *

(Eu sînt născut din neam de jos) —
Tu eşti boier, dar *ticălos!*
(Ce crezi, că am să cad pe spate
Cînd văd frumoasele-ţi palate?)
Eu văd păduchi d-atîtea ori
Şi-n cele *mai frumoase* flori!
(Coşb., Ant. scr., Max. 33).

34 [1])

Des Mannes, welcher seinen Leib behütet, lacht
Der Tod, die Erde dessen, der sein Gut bewacht;
Gleichwie mit innerm Lachen an den Gaten denkt
Ein treulos Weib, der an dem Sohn mit Liebe hängt.
(Fr., Ind. Spr., 95 (4956).

* * *

De oameni zgîrciţi rîde pămîntul
(Şi rîde iadu-n pumni de domni şi regi,
De cei ce fac pentru popoare legi,
Cum rîd în codri fiarele şi vîntul!
Şi viermii rîd de cei care-şi fac placul).
Şi de femei cu poale lungi e veşel dracul.
(Coşb., Ant. scr., Max. 34).

35 [2])

Foc celor ce-au ucis şi fură!
Bogaţilor plumb cald în gură!
Pumnal celor mîndriţi cu rangul!
Şi cui îşi vinde ţara daţi-i ştreangul.
(Coşb., Ant. scr., Max. 35).

36

Erblickt man einen Hund, so ist kein Stein zur Hand.
Und fehlt es nicht am Stein, so kommt kein Hund gerannt;
Doch wenn du, kommt ein Hund, zum Steine kannst gelangen,
So ist's des Kõnigs Hund. Nun sprich, was anzufangen.
(Fr., Ind. 43) (6488).

1) Traducerea lui Coşbuc se deosebeşte mult de aceea a lui Fritze; cf. maxima 55.
2) Această cugetare lipseşte la Fritze şi la Böthlingk.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Cînd vezi (pe drum) un cîine, n-ai piatră — (lucru trist).
Cînd ai în mînă piatră, e gol de cîini tot locul.
Cînd ai și cîini și pietre (și-arunci, tu n-ai norocul
Să-i poți lovi! Iar dacă lovești ca bun artist,)
Stăpînul lor te vede și-ți scutură cojocul.
Cu-o soartă așa perversă, să nu fii pesimist?
(Coșb., Ant. scr., Max. 36).

37

Nihsarasya padarthasya prayena 'dambaro mahan
Na suvarne dhvanis tadrg yadrk kansye prajayate.
(Çarng., Paddh., Prakirnakakhyana 19) (Böthl. Ind. Spr. 1624).

* * *

De obicei un lucru fără valoare produce un vuet mare:
Din aur nu iese un sunet așa de puternic ca din aramă.

* * *

Gewöhnlich wird ein grosser Lärm gemacht von nicht'gen Dingen.
So mächtig, wie das Messing tönt, vermag nicht Gold zu klingen.
(Fr., Ind. 159) (3785).

* * *

Zgomot fac cei răi și josnici, (nu cei nobili, bagă seama).
Aurul nu poate face zgomotul ce-l face arama.
(Coșb., Ant. scr., Max. 37).

38

Sag an, o Bettler, liebst du Fleisch zu speisen?
— Ich mag es, fehlt der Wein, nicht eben preisen.
So bist du also auch ein Freund vom Wein?
— Ich trink' ihn gern mit Dirnen im Verein.
Die Dirne will doch Geld; muss dir's nicht fehlen?
— Ich schaffe mir's durch Würfelspiel und Stehlen.
So tr ibst du also Diebstahl auch und Spiel?
— Was bleibt mir sonst, der ich so tief schon fiel?
(Fr., Ind. 199) (4588).

* * *

Cerșetorule, ia spune-mi, mînînci carne bucuros?
— Cînd n-am vin, nu laud carnea: (mi se pare de prisos).
(Auzi tu!) Cum văd iți place vinul (și cînd nu ți-e sete?)
— Așa! îl beau, dar nu cu poftă, cînd n-am (muzică și) fete.
Fetele vreau cheltuială. Ai tu bani? (Ești zdrențe tot).
— (Aflu eu). Cîștig cu jocul și mai fur (de unde pot).
Ești tîlhar și joci și cubii? (Omul rău în temniți piere!)
— Cum să-mi duc altfel viața, *dacă n-am nici o avere?*
(Coșb., Ant. scr., Max. 38).

https://biblioteca-digitala.ro

39

Kaç cit pumān kṣipati mām atirūkṣavākyaiḥ so 'ham kṣamābhavanam
etya mudam prayāmi
Çokaṃ vrajāmi punar evam ayaṃ tapasvī cāritrataḥ skhalitavān iti man-
nimittam.
(Çilh., Çāntiç. 3,10) (Böthl., Ind. Spr. 618).

* * *

Un oarecare aruncă asupra mea vorbe de tot aspre; iar eu mă bucur, că le rabd.

Dar cînd mă gîndesc că din pricina mea bietul om s-a abătut de la purtarea bună, mă întristez.

* * *

Wenn wider mich ein rauhes Wort geschleudert ward von einem
Andern,
So freu' ich mich; vermag ich doch zum Hause der Geduld zu wandern.
Doch pflegt mich Kummer hinterher bei dem Gedanken zu beschleichen:
Vom guten Wandel musste so der Ärmste meinetwegen weichen.
(Fr., Ind. 234) (1590)

* * *

Cînd m-ai *clevetit* mă bucur (şi zîmbesc de fericire).
Pentru că de tac, văd însumi că sînt drept şi bun bărbat —
De mă supăr însă, Doamne, cît de mult sînt vinovat,
Că eu te-am făcut cu voia-mi vinovat de clevetire!...
(Coşb., Ant scr., Max. 39).

40

Kāsī vivarjayec cāuryaṃ nidrāluç carmacāritām
Jihvālaulyaṃ ca rogārto jīvitum yo 'tra vañchati.
(Panc. 5,41) (Böthl., Ind. Spr. 662).

* * *

Cel ce tuşeşte să evite furtul, cel somnoros şederea pe o blană,
Cel bolnav lăcomia, dacă vor să trăiască.

* * *

Nicht dürfen Männer stehlen gehn, wenn sie am Husten leiden;
Wer leicht in Schlaf verfällt, der soll ein Fell zu mausen [1]) meiden;
Nicht dürfen ihrer Zunge Lust befriedigen die Kranken,
Und reiche Leute sollen nicht um Kleinigkeiten zanken [2]).
(F., Ind. 228) (1715).

1) Er könnte sich sonst darauf legen, einschlafen und ergriffen werden. (Fritze).
2) Ultimul vers din traducerea lui Fritze şi a lui Coşbuc lipseşte în textul sanscrit; ceea ce-l încă o dovadă că Coşbuc a tradus după textul lui Fritze.

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Cei cu tuse niciodată să nu plece(-n sat) să fure;
Cei ce cad în somn *isteric să nu meargă prin pădure*;
Cei bolnavi *să nu vorbească*, să le curgă vorba vale;
Cei bogaţi să nu se certe pentru două-trei parale.
(Coşb., Ant. scr., Max. 40).

41

Sag'an, worauf man Eifer soll verwenden?
– Auf Wissen, gute Arzeneien und Spenden.
Worauf indess soll man verschmähn zu schauen?
– Auf Böse, fremdes Gut und fremde Frauen.
(Fr., Ind. 223) (1793).

* * *

Să-mi spui tu, unde-i bine să fii mereu zelos?
– La daruri, la ştiinţă, la leacuri cu folos.
Şi a fi zelos, tu spune-mi la ce nu este bine?
– La bun străin, la rele şi la femei străine.
(Coşb., Ant. scr., Max. 41).

42.

Janam janapadā nityam arcayanti nṛpārcitam
Nṛpeṇā'vamato yas tu sa sarvair avamanyate.
(Hit. 2,76) (Böthl., Ind. Spr. 930).

* * *

Totdeauna poporul cinsteşte pe acela pe care-l cinsteşte regele;
Cine-i dispreţuit de rege, acela-i dispreţuit de toţi.

* * *

Vom ganzen Volke wird geehrt, wer Ehre bei dem Fürsten fand;
Doch wen der Fürst geringschätzt, ach, ihn schätzt gering das ganze Land.
(Fr., Ind. 18) (2323).

* * *

Stai cu regele tu bine?
Geniu eşti, puţini ca tine.
Dar eşti urgisit de rege?
Eşti o vită, se-nţelege.
(Coşb., Ant. scr., Max. 42).

43.

Udīrito 'rthaḥ paçunā'pi gṛhyate
Hayāç ca nāgāç ca vahanti coditāḥ!
Anuktam apy ūhati paṇḍito janaḥ
Pareṅgitajñānaphalā hi buddhayaḥ.
(Tantr. I, 16) Böthl., Ind. Spr. 463).

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Şi un animal înţelege ce i se vorbeşte; şi caii şi elefanţii merg cînd sînt îmboldiţi cu vorba Omul învăţat pricepe şi fără să i se spună; căci roadele inteligenţei se află în recunoaşterea semnelor făcute de alţii.

* * *

Des ausgesprochnen Wortes Sinn wird auch vom Vieh erkannt;
(Es ziehn, wenn's anbefohlen ward, wie Ross, so Elephant).
Erraten wird, was Keiner noch aussprach, von klugen Leuten;
(Gibt doch Verstand die Fähigkeit, Gebärden recht zu deuten).
(Fr., Ind. 11) (1236).

* * *

Cei proşti, ca vita, te-nţeleg
Numai cînd spui cuvîntu-ntreg;
Dar te-nţelegi cu cei cu minte
Numai din ochi, fără cuvinte.
(Coşb., Ant. scr., Max. 43),

44.

Krīdante bhujamgāih sārdham ramante parayoşitā
Rājanam api sevante aho sāhasikā narāh.
(Hit. II, 21) (Böthl., Ind. Spr. 764).

* * *

Ce temerari sînt oamenii! Ei se joacă cu şerpii, se desfată cu femeile altora şi servesc pînă şi pe un rege!

* * *

Die Scherz und Spiel mit Schlangen treiben, mit fremden Weibern Umgang pflegen,
Die selbst in Fürstendienst sich stellen, wie sind die Männer, ach, verwegen!
(Fr., Ind. 215) (1964).

* * *

Ştii tu-n cine-i nebunia mai nebună? n lacei
(Care-şi pierd viaţa-ntreagă) alergînd după femei!
În acei care se joacă cu vr-un şarpe (-n lan culcat)
Şi-n acei ce cred că-i cinste de-a fi slugi pe la palat.
(Coşb., Ant. scr., Max. 44).

45.

Die Löwin schläft mit ihrem Sohn, dem einen, wackren, ohne Zagen;
Zehn Söhne hat die Eselin und muss sammt ihnen Lasten tragen.
(Fr., Ind. 247) (1417).

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Leul, cel c-un singur pui,
Liber prin pustii petrece —
Dar măgarul are zece
Și e vai de capul lui!
(Coșb., Ant. scr., Max. 45).

46.

Im Herzen denkt ein schlechter Mann: Ich habe Kleidung, habe Speise;
Und wird von Unmut nie erfasst. Wie ist so niedrig diese Weise!
(Fr., Ind. 294) (725).

* * *

De sînt rău, eu mă gîndesc:
„Am vestminte, am mîncare —
Să-și cîștige cel ce n-are!"
Iată cel mai mișelesc
Fel de cugetare!
(Coșb., Ant. scr., Max. 46).

47.

Avṛtter bhayam antyanam madhyanam maranad bhayam
Uttamanam tu martyanam avamanat param bhayam.
(Mahābh. 5,1146a) (Böthl., Ind. Spr. 3629).

* * *

Cei mai de jos se tem de sărăcie; cei mijlocii, de moarte; dar pentru muritorii cei mai de sus frica supremă este rușinea.

* * *

Dem Mittelschlag bereitet Furcht der Tod; es könnte Nahrung fehlen,
Befürchten Niedre; Schande ist die höchste Furcht der edlen Seelen.
(Fr, Ind. 300) (702).

* * *

(Trei rele noi vedem):
Cei *proști* se tem de *moarte*, cei *semiculți* se tem
De *foame*, *iar bărbatul cinstit și plin de bine*
Se teme de *rușine*.
(Coșb., Ant. scr., Max. 47).

48.

Anyasmāl labdhoṣma kṣudraḥ prayena duḥsaho bhavati
Ravir api na dahati tadṛg yadṛg uttaptabālukānikaraḥ.
(Kav. 38) (Böthl., Ind. Spr., 3501).

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Cel ce-şi capătă înflăcărarea din altă parte devine insuportabil;
Chiar şi soarele nu arde atît de tare ca o grămadă de nisip.

* * *

Fast unerträglich ist ein Wicht,
Ward ihm vom Gelde Lebensglut;
Die Sonne selber brennt ja nicht
So heiss, wie Sand. den sie erhitzte, tut.
(Fr., Ind. 332) (373).

* * *

Cea mai infamă fiară e prostu-mbogăţit,
(Căci el se crede mare şi vrednic în tot chipul);
Vezi, soarele nu poate să ardă ca nisipul,
Deşi nisipul [1]) este de soare încălzit.
(Coşb., Ant. scr., Max. 48).

49

Beim besten Menschen ist der Zorn nach einem Augenblick verschwunden;
Bei Menschen von dem Mittelschlag vergeht er nach zweimal drei Stunden;
Er ist, wenn Tag und Nacht verstrich, bei einem Niedrigen vorbei;
Ein Bösewicht der schlimmsten Art wird nimmermehr vom Zorne frei.
Fr., Ind. 262) (1177).

* * *

Mînia-n oamenii cei buni
Se naşte moartă, se topeşte;
În cei *cuminţi* un ceas trăieşte;
În *semidocţi trăieşte luni;*
(Trei ani în proştii cei de gloată,)
Iar în mişei viaţa toată.
(Coşb., Ant. scr., Max. 49).

50.

Na 'kale mriyate jantur viddhaḥ çaraçatair api
Kuçagrenai 'va samspṛṣṭaḥ praptakalo na jivati.
(Ghat., Nit., 29) (Böthl., Ind. Spr. 1517).

* * *

Nu moare omul la timp nepotrivit, chiar dacă-i străpuns de sute de săgeţi;

1) Comparaţia cu soarele şi cu nisipul nu poate fi înţeleasă decît în originalul sanscrit; v. traducerea noastră.

https://biblioteca-digitala.ro

Dar cînd i-a sosit timpul, el nu trăieşte, chiar de-i atins de un fir de iarbă.

* * *

Nicht stirbt ein Mensch vor seiner Zeit, ob hundert Pfeile ihn durchbohren;
Er ist, von Grases Spitze nur berührt, erschien die Zeit, verloren.

(Fr., Ind. 385) (3595).

* * *

Cazi în foc, te-arunci în apă,
Bei venin — zeii te scapă,
Dacă zeii ţi-au menit
Zile sub cerescul soare.
Dar cînd timpul ţi-a sosit,
Tu te-atingi de-un spic, de-o floare,
Şi-ai murit.
(Coşb., Ant. scr., Max. 50).

51.

Vier Mittel schuf der Schöpfer einst, geeignet Feinde zu bezwingen.
Ein fünftes schuf er nicht, durch das dir Frauenzähmung kann gelingen.

(Fr., Ind. 4) (2227).

* * *

Ca să-mi îmblînzesc duşmanii,
Patru lucruri[1]) *am.* De-aceea
Îmi mai trebuieşte unul
Ca să-mi îmblînzesc femeia.
(Coşb., Ant. scr., Max. 51).

52.

Cintyate naya evā 'dav amandam samupepsubhih
Vinamya purvam simho 'pi hanti hastinam ojasā.
(Kus., Drst. 7) (Böthl., Ind. Spr. 914).

* * *

Cei care năzuiesc spre o ţintă mare îşi fac mai întîi un plan.
Şi leul mai întîi se piteşte, apoi atacă hotărît elefantul.

1) *Patru lucruri:* patru mijloace (şi anume: dezbinarea, blîndeţea, conrupţia şi forţa).

https://biblioteca-digitala.ro

* * *

Wer Grosses zu erreichen wünscht, von dem wird erst ein Plan erdacht;
Der Löwe duckt sich, dann erwürgt den Elephanten er mit Macht.
(Fr., Ind. 9) (2294).

* * *

Vrei să faci un lucru mare?
Fă-te mic, stăi liniştit.
Leul, (oricît e de tare),
Cînd atacă elefantul,
Stă întîi pitit.
(Coşb., Ant. scr., Max. 52).

53[1])

Mahābhijanajātanām api hā dhiṅ nisargatah
Saritām iva nārīnām vrttir nimnānusārini.
(Kalh., Rājatar. 6,316) (Böthl., Ind. Spr. 2155).

* * *

Ah! (chiar şi purtarea) femeilor (de obîrşie nobilă) tinde în jos, la fel ca apa (rîurilor).

* * *

Femeile şi apa sînt lucru curios;
Au numai o tendinţă: s'ajungă tot mai jos.
(Coşb., Ant. scr., Max. 53)

54[2])

Sarvatra sampadas tasya samtustam yasya mānasam
Upānadgūdhapādasya nanu carmāvrte 'va bhuh.
(Çārng., Paddh., Samtosapraçansa 10) (Böthl., Ind. Spr. 3206).

* * *

Cine-i mulţumit în inima sa, acela-i pretutindeni fericit.
Cine are piciorul încălţat, pentru acela pămîntul (întreg) e acoperit cu piele.

* * *

Are tot şi-n totdauna
Omul care-i mulţumit:
Pentru cel *desculţ*[3]) pămîntul
E cu piele-acoperit.
(Coşb., Ant. scr., Max. 54).

1) Această cugetare lipseşte la Fritze.
2) Şi această cugetare lipseşte la Fritze.
3) Ciudată e traducerea lui Coşbuc: „Pentru cel desculţ"; textul sanscrit este: „Pentru cine are piciorul încălţat". Probabil că şi aici a influenţat asupra traducerii ritmul. Cf. p. 92, n. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

55

Den, welchem ohne eignes Mühn der Zufall etwas reicht,
Und den, der nichts beim Mühn erlangt, du findest sie nicht leicht.

(Fr., Ind. 12) (2305).

* * *

Dau zeii mult, mari daruri fac,
Dar nu vin ca să-ți bage-n sac.
(Coșb., Ant scr., Max. 55) [1].

56 [2]

Udeti savita tamras tamra eva 'stam eti ca
Sampattau ca vipattau ca mahatam ekarupata.
(Mam. Kavyaprakaça, 92) (Böthl., Ind. Spr. 464).

* * *

Soarele răsare roș și apune tot roș.
Cei aleși rămîn neschimbați [3] în fericire și-n răstriște.

* * *

Soarele răsare roșu, și tot roșu el apune;
Omul bun, în zile rele, e tot bun, ca-n zile bune.
(Coșb., Ant. scr., Max. 56).

57

Doșabhiter anarambhah kapuruşasya lakşanam
Kair ajirnabhayad bhratar bhojanam parihiyate.
(Hit. 2,54) (Böthl., Ind. Spr. 1257).

* * *

Caracteristica omului fricos este că nu întreprinde nimic, de teamă să nu greșească.

Cine, frate, renunță la mîncare, de frica indigestiei?

* * *

Das ist ein Wicht, der sich aus Furcht vor Schaden nichts zu tun getraut;
Stellt Keiner doch das Essen ein aus Furcht, dass er es nicht verdaut.

(Fr., Ind. 109) (2984).

* * *

Sînt oameni, care de teamă că nu vor reuși,
Nimic nu vreau să-nceapă și stau în nelucrare.—
Văzut-ați om vr-odată să fugă de mîncare,
De teamă că mîncarea el n-o va mistui?
(Coșb., Ant. scr., Max. 57).

---

1) Maxima aceasta se deosebește atît de mult de aceea a lui Fritze, încît ambele n-au în comun decît ideea. E posibil ca poetul nostru să se fi inspirat din altă cugetare; însă n-am găsit-o la Fritze, nici la Böthlingk. Cf., de altfel, maxima 34 și nota de acolo.

2) Această cugetare lipsește la Fritze.

3) Literal: „au aceeași înfățișare".

https://biblioteca-digitala.ro

58 [1])

Ori norii-şi varsă ploaia-n mare,
Ori dai *bogatului* mîncare:
(Prostia tot un nume are).
(Coşb., Ant. scr., Max. 58).

DIN MAHABHARATA

Coşbuc traduce din Mahābhārata patru episoade, pe care le publică în ordinea următoare:

1. Urvaşi, 2. Tilotama, 3. Bhima, 4. Moartea Panduizilor.

În Mahābhārata ele se succedă altfel:

1. Bhima (I,139,1 — 142,34), 2. Tilotama (I,202,27 — 204,25), 3. Urvasi (III), 4. Moartea Panduizilor (XVII).

N-am avut la îndemînă textul sanscrit al acestor episoade, nici traducerea germană de care s-a folosit Coşbuc.

BHIMA

Episodul *Bhima* a fost prelucrat foarte liber de Fr. Rückert sub titlul: *Hidimba* [2]).

În traducerea rusească a lui V. I. Kalianov [3]), care-i în proză şi exactă, sînt înşirate, în versul 13 din I,142, numele proprii: Iudişthira, Arjuna, Nakula şi Sahadeva.

În aceeaşi ordine şi cam în acelaşi loc se află aceste nume şi la Coşbuc. În schimb ele nu se găsesc la Rückert în acest pasaj; iar acolo unde se află, în loc de Nakula şi Sahadeva stă: Gemenii (*die Zwilling'(e)*).

Versul penultim din traducerea lui Coşbuc: „Apoi Bhima ia cadavrul şi cu mîna-l rupe-n două", se găseşte la sfîrşitul episodului următor: „Uriaşul Baka şi familia brahmanică", din Mahābhārata I; de aceea el lipseşte la Rückert şi la Holtzmann (v. mai jos).

Toate acestea: titlul schimbat (Bhima, în loc de Hidimba), numele proprii din versul 13, versul penultim din traducerea lui Coşbuc, dovedesc că acesta nu s-a folosit de traducerea lui Rückert, nici de aceea, foarte prescurtată, a lui A. Holtzmann [4]).

În general, traducerea lui Coşbuc e mult mai apropiată de textul original sanscrit, după cum ne arată traducerea rusească menţionată mai sus, decît traducerea lui Rückert sau a lui Holtzmann. Coşbuc trebuie să se fi folosit de traducerea vreunui alt autor, probabil tot german, şi aceasta trebuie să fi fost mai exactă, şi poate chiar în proză, ca aceea a lui Kalianov sau a lui Kellner (v. p. 107).

Şi pentru acest episod n-am avut la îndemînă originalul sanscrit, ci numai traducerea lui Kalianov, menţionată mai sus.

---

1) V. Max. 22 şi nota de acolo.
2) V. Fr. Rückerts Werke, ed. Conrad Beyer, vol. 6, p. 430—432.
3) Mahabharata, Adiparva, Moscova-Leningrad, 1950.
4) Die Kuruinge, p. 132 sq., din: „Indische Sagen", vol. I (1854).

https://biblioteca-digitala.ro

NALA ŞI DAMAJANTI

Coşbuc a tradus cîntul al IX-lea din Nalopākhyāna („Povestea lui Nala") sub titlul: „Nala şi Damajanti" [1]).

Traducerea aceasta a lui Coşbuc este relativ cea mai exactă din toate cîte a făcut din literatura sanscrită.

Originalul sanscrit cuprinde 36 de strofe, de cîte două versuri, pe care Coşbuc le-a redat în 80 de versuri, deci aproape acelaşi număr. Din aceste versuri însă aproape jumătate (38) nu se găsesc în textul sanscrit.

Povestea lui Nala a fost tradusă în limba germană, sub titlul: *Nala und Damayantī*, de Fr. Rückert în 1828. Traducerea e magistrală. Rückert a mai adăugat imagini şi idei care nu se găsesc în original.

Spre deosebire de traducerea lui Rückert, prelucrarea liberă a lui A. Holtzmann [2]) e mult scurtată, ca şi episodul Hidimba (v. p. 106).

O traducere în proză, foarte exactă şi îngrijită, a fost făcută de H. C. Kellner [3]). De ea s-a folosit Coşbuc, după cum se poate vedea, între altele, din următoarele pasaje şi expresii, care nu se găsesc la Rückert, nici la ceilalţi traducători germani.

Kellner (o. c.)	*Coşbuc*
der Nishadherherr (41,2) [4])	prinţul de Nişada (25) [5]).
da giebt es heute für mich etwas zu essen: das soll einmal ein Leckerbissen sein (41,3-4).	astăzi vom mînca... şi noi bine (26)
splitterfasernackt (41,10).	gol de tot (30).
gesenkten Antlitzes (41,11).	cu ochii la pămînt (30).
reichlich mit Wurzeln... versehen (42,5).	sînt rădăcini destule (45).

NALOPĀKHYĀNAM

IX

Brhadaçva uvāca.

(Tatas tu yāte vārşneye punyaçloksya dīvyatah
Puşkarena hrtam rājyam yac cā'nyad vasu kimcana. (1).
Hrtarājyam nalam rājan prahasan puşkaro'bravīt)
Dyūtam pravartatām bhūyah pratipāno'sti kas tava. (2).
Çişta te damayanty ekā sarvam anyaj jitam mayā
Damayantyāh panah sādhu vartatām yadi manyase. (3).
Puşkarenai'vam uktasya punyaçlokasya manyunā

1) V. şi p. 136.
2) Indische Sagen, III.
3) In Reclams Universalbibliothek, 1885.
4) Prima cifră arată pagina, a doua rîndul.
5) Cifra arată versul.

https://biblioteca-digitala.ro

Vyādiryate'va hrdayam na cai'nam kim cid abravīt. (4).
Tatah puşkaram ālokya nalah paramamanyumān
Utsrjya sarvagatrebhyo bhūşanāni mahāyaçah (5).
Ekavāsā hy asa vītah suhricchokavivardhanah
Niçcakrama tato rāja tyaktvā suvipulam çriyam. (6).
Damayanty ekavastra'tha gacchantam prsthato'nvagāt
Sa tayā bāhyatah sārdham trirātram naişadho'vasat. (7).
Puşkaras tu mahāraja ghoşayām āsa vai pure
Nale yah samyag ātişthet sa gacched vadhyatām mama. (8).
Puşkarasya tu vākyena tasya vidveşanena ca
Paurā na tasya satkāram krtavanto yudhişthira. (9).
Sa tathā nagarābhyāse satkārarho na satkrtah
Trirātram uşito rāja jalamātrena vartayan. (10).
Pīdyamānah kşudhā tatra phalamūlāni karşayan
Pratişthata tato rāja damayanti tam anvagāt. (11).
Kşudhayā pīdyamānas tu nalo bahutithe'hani
Apaçyac çakunān kānç cid hiranyasamdrçacchadān. (12).
Sa cintayām āsa tadā nişadhādhipatir balī
Asti bhakşyo mamā'dyā'yam vasu ce'dam bhavişyati. (13).
Tatas tān paridhānena vāsasā sa samāvrnot
Tasya tad vastram ādāya sarve jagmur vihāyasā. (14).
Utpatantah khagā vākyam etad āhus tato nalam
Drştvā digvāsasam bhumāu sthitam dīnam adhomukham. (15).
Vayam akşāh sudurbuddhe tava vāso jihīrşavah
Āgatā na hi nah prītih savāsasi gate tvayi. (16).
Tān samīkşya gatān akşān ātmānam ca vivāsasam
Punyaçlokas tadā rājan damayantīm athā'bravīt: (17).
Yeşām prakopād aiçvaryāt pracyuto'ham anindite
Pranayatram na vinde ca duhkhitah kşudhaya'nvitah, (18).
Yeşām krte na satkāram akurvan mayi naişadhāh
Ta ime çakunā bhutvā vāso'py apaharanti me. (19).
Vaişamyam paramam prapto duhkhito gatacetanah
Bhartā te'ham nibodhe'dam vacanam hitam ātmane. (20).
Ete gacchanti bahavah panthāno dakşinapatham
Avantīm rkşavantam ca samatikramya parvatam. (21).
Eşa vindhyo mahaçailah payoşni ca samudragā

https://biblioteca-digitala.ro

Āçramāç ca maharşinām bahumūlaphalānvitah. (22).
Eşa panthā vidarbhānam asāu gacchati kauçalān
Atah param ca deço'yam dakşine dakşinapathah. (23).
Etad vākyam nalo rājā damayantīm samāhitah
Uvāca'sakrd ārtto hi bhāimīm uddiçya bharata. (24).
Tatah sā bāşpakalayā vācā duhkhena karşitā
Uvāca damayantī tam naişadham karunam vacah. (25)
Udvejate me hrdayam sīdanty angāni sarvaçah
Tava pārthiva samkalpam cintayantyāh punah punah. (26).
Hrtarājyam hrtadravyam vivastram kşuttrşnānvitam
Katham utsrjya gaccheyam aham tvām nirjane vane. (27).
Çrāntasya te kşudhā 'rttasya cintayānasya tat sukham
Vane ghore mahāraja nāçayişyāmy aham klamam. (28).
Na ca bhāryāsamam kimcid vidyate bhişajam matam
Āuşadham sarvaduhkheşu satyam etad bravīmi te. (29).

Nala uvāca

Evam etad yathā 'ttha tvam damayanti sumadhyame
Nā 'sti bhāryāsamam mitram narasyā 'rttasya bheşajam. (30).
Na cā'ham tyaktukamas tvām kim artham bhīru çankase
Tyajeyam aham ātmānam na cai 'vam tvām anindite. (31).

Damayanty uvāca

Yadi mām tvam mahāraja na vihatum ihe 'cchasi
Tat kim artham vidarbhānam panthāh samupadiçyate. (32).
Avaimi cā'ham nrpate na tu mām tyaktum arhasi
Cetasā tv apakrştena mām tyajethā mahīpate. (33).
Panthānam hi mamā 'bhikşnam ākhyāsi ca narottama
Atonimittam çokam me vardhayasy amaropama. (34).
Yadi cā'yam abhiprāyas tava jnātīn vrajet iti
Sahitāv eva gacchāvo vidarbhān yadi manyase. (35).
Vidarbharājas tatra tvām pujayişyati mānada
Tena tvam rājan sukham vatsyasi no grhe. (36).

Iti nalopākhyāne navamo 'dhyāyah.

https://biblioteca-digitala.ro

POVESTEA LUI NALA

Brhadaçva[1]) *povesti:*

(După plecarea lui Varşneya[2], Punyaçloka pierdu la joc domnia şi tot avutul îi fu răpit de Puşkara. (1).

Atunci acela zise batjocoritor către Nala rămas fără domnie:) „Hai să jucăm din nou. Ce pui? (2).

Nu ţi-a mai rămas decît Damayanti; restul ţi l-am cîştigat tot. Dacă primeşti, jucăm pe Damayanti" (3).

La aceste vorbe ale lui Puşkara inima lui Punyaçloka plesni de supărare; dar nu-i dădu nici un răspuns. (4).

Apoi, privind cu mînie la Puşkara, mîndrul Nala îşi scoase podoabele de pe el (5).

Şi abia acoperit cu o singură haină, regele plecă, părăsind o bogăţie nemăsurată şi umplînd de jale pe prietenii săi. (6).

Damayanti, îmbrăcată şi ea numai cu o haină, îl însoţi; trei nopţi petrecu Naişadha[3]) împreună cu ea sub cerul liber. (7).

Puşkara porunci să se strige prin cetate că cel care va cuteza să stea împreună cu Nala, va fi omorît. (8).

Din pricina poruncii şi a urii lui Puşkara, locuitorii cetăţii nu-l primiră pe Nala. (9).

Astfel petrecu el trei nopţi afară din cetate, trăind numai cu apă, fără a fi primit de cineva, el care era atît de vrednic de aceasta. (10).

Deoarece îl chinuia foamea, regele plecă, hrănindu-se cu rădăcini şi fructe; iar Damayanti îl însoţi. (11).

Trecură aşa multe zile; o dată Nala, chinuit de foame, văzu nişte păsări mari, cu aripi de aur. (12).

Atunci el se gîndi: „Acum am ce mînca şi socot că mîncarea va fi bună", (13).

Şi aruncă peste ele haina cu care se învelea. Dar păsările se înălţară în văzduh, răpindu-i haina. (14).

În timp ce-şi luau zborul, păsările, privind la Nala, cum sta gol şi abătut pe pămînt, îi ziseră: (15):

„O, nebunule, noi sîntem zarurile; am venit să-ţi răpim şi haina ce ţi-a mai rămas; căci nu ne tihnea că te-ai dus îmbrăcat" (16).

Văzînd cum se îndepărtează zarurile şi că a rămas fără haină, Punyaçloka zise către Damayanti: (17).

„Draga mea, uite, zarurile — din a căror pricină mi-am pierdut domnia şi n-am ce mînca, încît sufăr de foame, nenorocitul de mine, (18).

Şi din a căror pricină Nişazii nu m-au primit în casa lor, — s-au prefăcut în păsări de pradă şi mi-au furat haina (19).

Am ajuns în culmea nenorocirii, sufăr, mintea mi-i luată. Sînt soţul tău: ascultă vorbele mele, căci îţi doresc binele. (20).

---

1) *Brhadaçva:* un sfînt antic.

2) *Varşneya:* vizitiul lui Nala — *Punyaçloka:* „Cu bun renume", denumirea lui Nala. — *Puşkara:* fratele lui Nala.

3) *Naişadha:* Nala domnitorul Nişazilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Iată, o mulţime de drumuri, care duc spre Deccan,[1]), spre Avanti şi spre muntele Rikşavat, ocolindu-l (21).

Acesta-i Vindhya [2]) cu stînci uriaşe, iar apa aceea e Payoşni, care se varsă în ocean. Iată şi sihăstriile marilor pustnici, pline cu rădăcini şi fructe (22).

Drumul acesta duce spre ţara Vidarbhilor; cellalt spre Koçala [3]). Ţara aceea, care se-ntinde spre miazăzi, este Deccanul" (23).

Vorbele acestea le spuse regele Nala cu tristeţe de cîteva ori către fiica lui Bhima (24).

Atunci Damayanti copleşită de durere, grăi cu jale şi cu vocea înecată de plîns către Naişadha: (25).

„Inima mi se înfioară; tot trupul abia mi se mai ţine, cînd mă gîndesc la ceea ce vrei să faci (26).

Cum aş putea să plec şi să te las în această pustietate, după ce ţi-ai pierdut domnia şi averea, acum cînd eşti gol, flămînd şi însetat? (27).

O, rege ales, tu eşti istovit şi foamea te chinuieşte; lasă-mă dar să-ţi alung oboseala în pădurea asta grozavă (28).

După cum spun doctorii, nu se află leac la fel ca soţia, în orice răstrişte. Adevăr îţi spun" (29).

Nala grăi:

„O, frumoasa mea Damayanti, asta aşa-i, după cum spui. Nu se află prieten la fel ca soţia, nu e leac mai bun ca ea pentru bărbatul care sufere (30).

Eu nu vreau să te părăsesc; de ce te temi dar, draga mea? Mai degrabă mi-aş da viaţa, decît să te las" (31).

Damayanti grăi:

„O, rege, dacă n-ai de gînd să mă părăseşti, de ce-mi arăţi drumul care duce spre ţara Vidarbhilor? (32).

Eu te-nţeleg; dar nu mă părăsi. Ai face o faptă josnică, dacă m-ai lăsa singură (33).

O, bărbat ales, asemenea zeilor, tu mereu îmi arăţi drumul acesta, şi prin asta îmi măreşti jalea (34).

Dacă însă dorinţa ta este ca să mă duc la rudele mele, atunci să mergem împreună în ţara Vidarbhilor, dacă găseşti cu cale (35).

O, stăpînul meu iubit, regele Vidarbhilor [4]) te va primi cu cinste şi acolo vei trăi fericit în casa noastră" (36).

Acesta-i al nouălea capitol din Povestea lui Nala.

---

1) *Deccan* (scr. dakşinapatha „Ţara de la miază-zi"): podişul central al Indiei. — *Avanti* (sau *Ujjayini*): nume de oraş. — *Rikşavat*: numele unui munte.

2) *Vindhya*: lanţ de munţi, care merge de la răsărit la apus, la nordul Deccanului.

3) *Koçala*: nume de ţară, cu capitala *Ayodhya*.

4) *Regele Vidarbhilor*: Bhima, tatăl Damayanti-ei.

https://biblioteca-digitala.ro

H. C. Kellner

NALA UND DAMAYANTI

Neunter Gesang

(Als Vârshnêya fortgegangen, da ward dem spielenden Punyaçlôka von Pushkara das ganze Königreich und jedweder andere Besitz abgenommen.

Da sprach Pushkara unter lautem Lachen zu dem Reichsledigen König):

„Das Spiel gehe weiter! Was ist anjetzt dein Gegeneinsatz? Übrig geblieben ist dir einzig noch Damayantî: (alles andere hab'ich gewonnen). Wohlan! Um Damayantî gehe denn das Spiel, (wenn es dir also genehm ist!)"

Da ward dem Könige Punyaçlôka das Herz zerrissen von tiefem Weh, (und er erwiderte kein Wort). In tiefster Trauer warf Nala einen Blick auf Pushkara: (dann riss er herunter vom ganzen Leibe all seinen Schmuck) und mit einem einzigen Gewande angetan, (5) (sonst ohne alle Hülle), zog er als Freundeskummermehrer von dannen, der glorreiche Fürst, (einem unermesslichen Wohlstande den Rücken kehrend).

Und Damayantî, angetan mit einem einzigen Kleide, folgte dem Gehenden auf dem Fusse. Drei Nächte verweilte der Nishadher mit ihr zusammen im Freien.

Pushkara aber liess in der ganzen Stadt ausrufen: „Wer zu Nala stehet, der finde den Tod durch meine Hand!"

Ob solcher Rede Pushkaras und seiner feindseligen Gesinnung versagten ihm die Stadtbewohner gastliche Aufnahme. (So blieb er in der Umgegend der Stadt, der König), der es so verdiente gastlich aufgenommen zu werden (und keine gastliche Aufnahme fand). Drei Nächte blieb er allda, nur von Wasser sein Leben fristend, (10) von Hunger gepeinigt, Früchte und Wurzeln aus dem Erdboden reissend.

Dann zog der König weiter, und Damayantî folgte ihm. Und so verfloss gar mancher Tag. Einmal, da gerade Hunger ihn recht quälte, erblickte Nala etliche goldig geflügelte Vögel. Und es dachte (der starke) Nishadherherr bei sich: „Sieh da, da giebt es heute für mich etwas zu essen: das soll einmal ein Leckerbissen sei".

Und alsobald überdeckte er die Vögel mit dem Untergewand.

Da nahmen jene sein Gewand und gingen damit allesamt in die Luft. Im Auffliegen aber, sprachen die luftdurchwandelnden Wesen also zu Nala, da sie ihn auf dem Erdboden (stehen sahen), splitterfasernackt, (traurig) und gesenkten Antlitzes (15):

„Würfel sind wir, dummer Fant!
(Sind dir hurtig nachgeflogen,)
Dir zu rauben das Gewand,
Widerrechtlich uns entzogen.

War uns wirklich herzlich leid,
Weil du uns davon gegangen,
Angetan mit einem Kleid,
Mochten's gar zu gern erlangen."

(Also sah der König die Würfel davon ziehen). Er selbst stand ohne Gewandhülle da und sprach zu Damayantî:

https://biblioteca-digitala.ro

(„Du Muster von einem Weibe! Dieselben, um deretwillen ich keinen Lebensunterhalt finde in meinem Leide und in meinem Hunger; dieselben um deretwillen die Nishadher mir gastliche Aufnahme versagten, sieh nur, Vögel sind sie geworden) und nehmen mir nun gar noch mein Kleid mit fort. So bin ich in das härteste Missgeschick geraten, (ich Unglücksmensch, habe meinen Verstand verloren. Ja, das ist aus) deinem Gatten geworden. (20). Vernimm (jetzo folgende Rede: sie ist dir erspriesslich. Siehe!) hier gehen viele Wege (nach dem Lande des Südens;) der eine führt vorüber an Avantî und über das Gebirge der Bären. Dort ist die Vindhya, die grosse Felsenmasse und die (dem Meere zuströmende) Payôshnî (und die Einsiedelein der hohen heiligen Sänger), die reichlich mit Wurzeln und Frucht versehen sind. Hier wiederum ist der Weg zu den Vidarbhern; jener geht zu den Kôçalern; (von da an weiter ist dann jenes Südland, welches sie nennen Dakshinâpatha").

(Diese Rede sprach König Nala zu Damayantî); er sprach (sie mit gespannter Aufmerksamkeit und immer wieder von neuem. Gar trauervoll klangen die Worte, die er an die Bhîmatochter richtete).

Da sprach Damayantî mit tränenschwacher Stimme, vom Leide gequält, zum Nishadher das klägliche Wort: (25).

„Es bebt mir das Herz, ach! (es brechen zusammen die Glieder des Leibes, dieweil ich, o Landesfürst, wieder und immer wieder deinen Entschluss bedenke). Dich, (den Reichesberaubten, Schätzeberaubten,) Gewandlosen, Hunger- und (Durst)gequälten, o wie könnt'ich dich verlassen, (wie könnt'ich fortgehen) im menschenöden Walde? Du bist ermüdet, du bist gefoltert vom Hunger, du bist ermattet, und die Erinnerung an das verflossene Glück lebt noch in dir. Sieh, all dieses Leid will ich tilgen (im schrecklichen Walde, o grosser König). Denn von allen Heilmitteln, so da von den Ärzten geschätzt werden in allerlei Nöten, ist keines, das da gliche einer Gattin. (Wahrheit ist es, was ich dir sage)".

Nala sprach:

„Ja, so ist es, wie du sagtest, meine Damayantî, du süsse Huldgestalt! Es giebt keinen Freund, kein Heilmittel für einen leidtragenden Mann, das da gliche einer Gattin. (30). Auch bin ich nicht gewillt, dich zu verlassen. (Warum, o furchtsames Weib, argwöhnest du solches?). Eher wollt'ich mich selbst verlassen, ehe denn ich dich verliesse, (du Muster von einem Weibe!").

Damayantî sprach:

„Wenn du mich, o grosser König, wirklich nicht verlassen willst, warum wird dann mir immer die Strasse nach Vidarbha gewiesen? Ach, ich verstehe (dich schon, du männergebietender Fürst!). Dein *Wille* ist es nicht mich zu verlassen; aber in einem Augenblicke, wo du deine Besinnung verloren, da mag es leichtlich geschehen, dass du mich verlässest, o gebietender Fürst! Ja, ja, immer wieder erklärst du mir den Weg, du trefflichster Mann! Ach, um solcher Ursache willen mehrest du meinen Kummer, du göttergleicher Mann!) Wenn aber dein Gedanke der sein sollte, ich möchte zu meinen Verwandten gehen, nun,

https://biblioteca-digitala.ro

so gehen wir zusammen nach Vidarbha, wenn solches dir genehm ist. (35). Dort wird der Vidarbhakönig dich ehren du mein Stolz, (dort wirst du, mein König, von ihm geehrt, în unserem Hause ein frohes Leben führen"). (36).

(So lautet im Nalaliede der neunte Gesang).

NALA

Cîntecul IX din „Nala şi Damajanti"

„Mai jucăm o dată, rege! Ce pui tu? Într-un noroc —
N-ai decît pe Damajanti, pune-ţi dar nevasta-n joc".
Nal, izbit de-aceste vorbe, a-înegrit. (Mişelul cere
Pe nevastă-sa! Cu vocea sfîşiată de durere
A răspuns: „O pun": şi cubii au pierdut-o şi pe ea.) [1])
Zăpăcit şi beat de pierderi, Nal cu ochii stinşi privea
Cubii regelui Puşcaras (şi-atunci haina lui cea veche
Cea din urmă bogăţie, el o pune-n joc — şi-o pierde!)
Numai în cămaşă, Nala, *regele iubit, acum*
Pleacă ruşinîndu-şi fraţii, (şi pe-un lăturalnic drum
Iese din oraş, se duce blestemîndu-se pe sine);
Numai Damajanti, *goală de podoabe*, (tristă) vine
După el. *Şi cu nevasta pe sub ziduri a dormit*
Două nopţi (*în vînt şi-n ploaie*) *Nala* (cel desmoştenit).
Dar Puşcara, (domnul lumii), dă poruncă (aspră foarte):
„Cine va primi pe Nala, dojenit va fi cu moarte!"
Şi temîndu-se de vorba celui aspru la porunci
(Toţi au ocolit pe Nala, şi zăvor au pus d-atunci
Uşilor), să nu primească pe cel vrednic de primire.
Şi-a trăit trei nopţi sărmanul, (gol şi făr-adăpostire,
Pe sub ziduri,) bînd de foame apa (bălţilor de ploi).
Şi-a plecat de-aici; *nevasta* l-a urmat. Şi amîndoi
Supţi erau de multă foame, (galbeni de amar ca luna).
Şi-au văzut, (umblînd pe dealuri), *stoluri multe de sacuna*, [2])
Şi-a zis prinţul de Nişada: („Am o pasăre să prind —)
Astăzi vom mînca, iubito, şi noi bine". (Şi zîmbind
De noroc), dezbracă Nala grabnic haina şi-o aruncă
Peste-un stol; dar stolul zboară (de pe deal (ducînd în luncă)
Haina (prinţului), departe, mai departe-n *cerul sfînt.*
Gol de tot rămîne prinţul, şi cu ochii la pămînt
El aude cum sacunas rîd cu inima pizmaşă:
„Noi sîntem, nebune, cubii. *Şi-am ştiut că ai cămaşă*
Şi ne doare, *cîtă vreme noi mai ştim că ai ceva!*"
(Ruşinat pînă la suflet), Nala (fără suflet) sta
Despoiat de (cea din urmă) haină, (şi privind nevasta sa)
El a zis: („Tu vezi, iubito, cum mă bate soarta asta!
Cubii mi-au pierdut averea, tronul ei mi l-au vîndut,
M-au lăsat flămînd pe drumuri! Cine-i ajutor şi scut

1) Nala nu pune în joc pe soţia sa, Damayanti; (v. textul sanscrit şi traducerea noastră); aşa se face că Damayanti îl însoţeşte pe Nala în exil. În schimb Yudhişthira este acela care pierde la joc totul, pînă şi pe soţia sa, Draupadi. (Mahabh. II).

2) *Sacuna* (scr. *çakuna*), o pasăre mare.

https://biblioteca-digitala.ro

Unui om căzut în rele? Omului cu patimi cine?)
Și-au venit ca să-mi dezbrace și cămașa de pe mine,
Și-am ajuns la mișelia cea din urmă, cea mai rea...
Sînt bărbatul tău, ascultă: Acest drum, iubita mea,
Se desparte-n toată partea: — unul duce la Vidarba,
Unde sînt cu roduri pomii, (unde crește-naltă iarba)
Și sînt rădăcini destule; (la Vidarba sînt ai tăi.)
Altul duce la Cosalas; și la *Ricsavan* în văi
Cestălalt, la munții Vindja ăst de ici, și la Avanti
Cel de colo — *altul duce la* Pajosni, Damajanti!"
El a zis (strivit de soarta fiicei regelui, cu *gînd*
Să-i mai ușureze greul nenorocului, lăsînd
Drumul liber, să se ducă unde vrea; de-acum de dînsul
Ce-o mai leagă? De ce-o ține el, nemîngîindu-i plînsul?)
Dar (cu ochii plini de plîngeri și) de plîns cu glasul plin,
A răspuns *tremurătoare* Damajanti cu *suspin:*
„*Tu-mi rupi inima,* (iubite), (tu mă judeci în tot felul;
Un cuțit d-oțel ți-e vorba și-mi străbați prin piept oțelul!)
Să te las plîngînd în noapte? Fără hrană la popas,
Să te las bătut de vînturi! Gol în codru să te las?
Obosit (de căi), *cu ochii stinși de gînduri troienite,*
În pustiul unui codru (dacă vei cădea, iubite),
Mort de foame, *spune-mi cine să te mîngîie-n dureri?*
Ca femeia nu e nimeni, ajutorul cînd i-l ceri.
(Știe chinul tău să-l simtă și puteri din nou să-ți dee —
Eu aș fi, lăsînd pe Nala, cea mai josnică femeie!"
— „*Tu cea plină de iubire!* (Zeii zic acest cuvînt:)
O nevastă-i cea mai scumpă mîngîiere pe pămînt!
Nu vreau să te las! *Adese, cînd mi-e mintea turburată,*
Eu mă părăsesc pe mine, dar pe tine niciodată!"
— „Dacă nu voiești, iubite, să *m-alungi,* de ce-mi arăți
Drumurile spre Vidarba? *O, dar știu d-atîtea dăți*
Ți se-ntunecă lumina gîndurilor și te-neacă
Dorul să m-alungi! Știu bine că tu nu poți să-mi zici: „pleacă!"
Ca pe-un zeu te-ador eu, Nala! Cel mai bun dintre bărbați
Tu ești, Nala! (Mai nainte tu cu ochii lăcrămați)
Mi-ai spus drumul spre Vidarba și-am luat îndată seama
(Că tu vrei să plec acasă), *să merg singură la mama!*
Dacă vrei, atunci să mergem amîndoi, — eu fac cum vrei!)
(Mama știu că ne primește cu tot dragu-n casa ei),
Și cu cinste tata Bhima va primi, redîndu-ți fala,
(Pe bărbatul cel mai vrednic, pe iubitul meu, pe Nala").

DIN RAMAJANA

Coșbuc a tradus din Rāmāyana două fragmente:

1. *Rama* (R. II, 2, 28—47),
2. *Dasaratas* (R. II, *63*, 14 – 53; *64*, 1 – 57).

Episodul *Daçaratha* a fost tradus de Ad. Fr. Graf von Schack: „Stimmen vom Ganges" (Stuttgart, 1877), p. 106—119: „Der Tod des Dasaratha".

https://biblioteca-digitala.ro

N-am putut să aflu care-i traducerea de care s-a folosit Coşbuc pentru cele două fragmente de mai sus.

Cu privire la Rama v. şi p. 69, n. 1.

RĀMA

(Rāmāyana II, 2, 28—47).

Divyair gunaih çakrasamo rāmah satyaparākrāmah / ikşvākubhyo 'pi sarvebhyo hy atirikto viçam pate. (28).

Rāmah satpuruşo loke satyah satyaparāyanah / sākşad rāmād vinirvrtto dharmaç ca'pi çriyā saha. (29).

Prajāsukhatve candrasya vasudhāyāh kşamāgunaih / buddhyā brhaspates tulyo vīrye sākşac chacīpateh. (30).

Dharmajñah satyasamdhaç ca çīlavān anasūyakah / kşāntah sāntvayitā çlakşnah krtajño vijitendriyah. (31).

Mrduç ca sthiracittaç ca sadābhavyo 'nasūyakah / priyavādī ca bhūtānām satyavādī ca rāghavah. (32).

Bahuçrutānām vrddhānām brāhmanānām upāsitā / tena'sye'hā'tulā kīrtir yaças tejaç ca vardhate. (33).

Devāsuramanuşyānām sarvāstreşu viçāradah / samyagvidyāvratasnāto yathāvat sāngavedavit. (34).

Gāndharve ca bhuvi çreştho babhūva bharatāgrajah / kalyānābhijanah sādhur adīnātmā mahāmatih. (35).

Dvijair abhivinītaç ca çreşthair dharmārthanaipunaih / yadā vrajati sāngrāmam grāmārthe nagarasya vā, (36).

Gatvā saumitrisahito nā 'vijitya nivartate / sangrāmāt punar āgatya kuñjarena rathena vā. (37).

Paurān svajanavan nityam kuçalam pariprcchati / putreşv agnişu dāreşu preşyaçişyaganeşu ca. (38).

Nikhilenā 'nupurvyā ca pitā putrān ivau 'rasān / çuçrūşante ca vah çişyah kaccid varmasu dançitah. (39).

Iti vah puruşavyāghrah sadā rāmo 'bhibhāşate / vyasaneşu manuşyānām bhrçam bhavati duhkhitah. (40).

Utsaveşu ca sarveşu pite 'va parituşyati / satyavādī maheşvāso vrddhasevī jitendriyah. (41).

Smitapurvābhibhāşī ca dharmam sarvātmanā 'çritah / samyagyoktā çreyasam ca na vigrhyakatharucih. (42).

Uttarottarayuktau ca vaktā vācaspatir yathā / subhrūr āyatanā rākşah sākşād vişnur iva svayam. (43).

https://biblioteca-digitala.ro

Rāmo lokābhirāmo 'yam çauryavīryaparākramāiḥ / prajāpālanasamyukto na rāgopahītendriyaḥ. (44).

Çaktas trailokyam apy eṣa bhoktum kim nu mahīm imām / na 'sya krodhaḥ prasādaç ca nirartho'sti kadācana. (45).

Hanty eṣa niyamād vadhyān avadhyeṣu na kupyati / yunakty arthāiḥ prahṛṣtaç ca tam asāu yatra tuṣyati. (46).

Dāntaiḥ sarvaprajākāntaiḥ pritisamjananair nrnām / gunair virocate rāmo dīptaḥ sūrya iva 'nçubhiḥ. (47).

Tam evamgunasampannam rāmam satyaparākramam / lokapālopamam nātham akāmayata medinī. (48).

RĀMA

(Rāmāyana II, 2, 28—47)

Viteazul Rāma [1]), cel de o seamă cu *Indra*, întrece prin virtuțile sale divine pe toți urmașii lui *Ikṣvāku*. (28).

Înțeleptul Rāma este credincios, devotat adevărului și *virtuții*; legea divină purcede din el împreună cu majestatea regească. (29).

Prin plăcerea pe care o dă poporului, el seamănă cu *luna*, prin răbdare cu *pământul*, [2]) prin inteligența sa cu Brhaspati, prin puterea sa cu Indra. (30).

Urmașul lui Raghu [3]) *cunoaște legea*, își ține promisiunea, *e nobil la suflet, nu defăimează*, e îngăduitor, se poartă cu *bunătate*, e blînd și recunoscător *și-i stăpîn pe simțurile sale*. (31).

El e bun, ferm în hotărîre, vorbește prietenos și *spune adevărul*. (32).

El cinstește pe brahmanii bătrîni și învățați; de aceea crește aici, pe pămînt, slava, gloria și strălucirea sa incomparabilă. (33).

El cunoaște toate armele zeilor, demonilor și oamenilor; *a terminat studiul Vedei* și și-a îndeplinit toate juruințele; *știe întocmai Veda* [4]) *împreună cu ramurile ei*. (34).

În domeniul muzicii fiul mai mare al tău, urmașul lui Bharata, [5]) este cel mai distins; el e de obîrșie nobilă, *virtuos, voios*, și are multă *minte*. (35).

El a fost instruit de preoții cei mai aleși, pricepuți în știința binelui și a utilului; cînd pornește la luptă, pentru a apăra un sat sau un oraș. (36).

Împreună cu Saumitra [6]), *el nu se-ntoarce fără biruință*, ci cu un elefant sau cu un car. (37).

---

1) *Rāma*, fiul lui Daçaratha (v.p. 125, n. 1), este eroul epopeei *Rāmāyana*.—*Indra* zeul suprem. — *Ikṣvāku:* rege străvechi.

2) *Pământul*: răbdător ca pământul. — *Brhaspati:* zeul înțelepciunii și al elocvenței.

3) *Urmașul lui Raghu*: Rāma.

4) *Veda*: știința sfîntă; *ramurile Vedei* (*vedānga*) sînt științe'e auxiliare ale ei: fonetica, astronomia, ritualul etc.

5) *Bharata*: numele unui rege.

6) *Saumitra*: Lakṣmana, fratele lui Rāma.

https://biblioteca-digitala.ro

Totdeauna el întreabă cu de-amănuntul pe locuitori, ca pe ai săi, cum le merge, şi se interesează de casa, de copiii, de nevestele lor, de servitori şi de discipoli, (38).

Cum face un *tată* cu propriii săi copii. „Vă ascultă discipolii? Au pus de-acum armura?" (39).

Aşa vă vorbeşte mereu Rāma, cel mai ales bărbat. El se întristează foarte, cînd dă o nenorocire peste oameni, (40).

Şi ca un *tată* se bucură el mult de toate festivităţile lor. *El spune adevărul*, e arcaş de frunte, cinsteşte pe bătrîni *şi-i stăpîn pe sine.* (41).

Cînd se adresează cuiva, el zîmbeşte ; se ţine de lege din tot sufletul ; e *dătător de fericire* şi nu-i plac vorbele duşmănoase. (42).

Cînd discută, el vorbeşte ce trebuie, ca Vācaspati[1]) ; are fruntea frumoasă, ochii lungăreţi ca fructul de mango, de parcă ar fi Vişnu în persoană. (43).

Prin vitejia şi puterea sa, Rāma este o desfătare pentru oameni ; el ocroteşte poporul ; simţurile nu-i sînt ademenite de patimi. (44).

El e destoinic să stăpînească şi cele trei lumi[2]) ; cu atît mai mult ţara aceasta ; *niciodată nu e mînios* sau liniştit *fără motiv.* (45).

El ucide numai din absolută necesitate pe cei ce trebuiesc ucişi, şi nu se mînie pe cei care trebuiesc cruţaţi ; iar pe aceia de care-i mulţumit el îi acoperă, plin de bucurie, cu favoruri. (46).

Prin însuşirile sale paşnice, iubite de toată lumea el cîştigă simpatia oamenilor şi *străluceşte ca soarele aprins* prin razele sale. (47).

Pe acesta, pe Rāma cel înzestrat cu astfel de calităţi, pe eroul adevărat, asemenea unui ocrotitor al lumii,[3]) îl doreşte ţara ca domn. (48).

RĀMA

Neamul *Isvacu*-l născuse ; lumile-i dau nume *Rama ;*
E stăpînitor pe sine, om ce nu cunoaşte teama,
Nalt, *puternic*, plin de fapte, parcă-i *soare răsărit*,
Veşnic *biruind duşmanii, înţelept* şi *fericit*,
Cu fălci ţapene, cu oase tari ca fierul, cu braţ tare
Şi cu pieptul lat şi zdravăn, dătător de-nfiorare.
Braţele-i voinice-atîrnă pînă de genunchi mai jos,
Sus îşi ţine capul nobil ; e *cu minte, virtuos*
Şi e plin de *demnitate*, totul plin de vrednicie.
E nepăsător şi are ochii mari, culoarea vie.
E clătinător la umblet, e voinic, întreg la stat,
Bun, de ţi-e mai mare dragul, să cunoşti aşa bărbat.
Şi noroc el are-n toate, şi *cunoaşte legea* bine
Şi *iubeşte adevărul*, şi-i *neiubitor de sine.*
Ştie să-şi aleagă arma, şi-n mînie e tot treaz ;
Gînditor adînc de lucruri şi cu patimi de viteaz.
Om curat şi *bun de suflet* ; ştie multe, multe poate
Şi e scutul şi-apărarea lumilor acestor toate.

1) *Vācaspati* : zeul elocvenţei. — *Vişnu* : divinitate supremă.
2) *Cele trei lumi* : cerul, văzduhul şi pămîntul.
3) *Ocrotitor al lumii* : (scr. *lokapāla*) : zeu suprem.

https://biblioteca-digitala.ro

E-*întemeietor de lege și susținător al ei*
Și cunoaște *Veda*-ntreagă. Nu e lacom de femei
Și *vorbește ca un tată, de stau lumile s-ascultă*,
Iar meșteșugării iscește la război el știe multe.
E-*învățat*, cunoaște bine toate cele ce s-au *scris*,
Tâlcuiește orice carte și pricepe orice-ai zis.
E iubit de toată lumea, e blajin, *voios* din fire
Și vorbește totdeauna limpede, fără-ocolire.
Nici minciună-n el nu este, nici nu poartă *defăimări* —
Și te pierzi în bunătate-i ca și râurile-n mări.
El e culme de *virtute*, darnic ca un nor de ploaie,
Și ca munții Himalaia de statornic în războaie,
Ca un trăsnet în mânie, mai grozav decât furtuna
Care zguduie pământul, dar *frumos* și bun ca *luna*,
Și mai drept în toate cele decât *Mahadeva* [1]) sfântul,
Și e răbdător ca piatra, și e pașnic ca *pământul*.

DAÇARATHA

(Rāmāyaṇa, II, *63*,14 — *64*,57)

63

Devy anūdhā tvam abhavo yuvarājo bhavāmy aham / tataḥ prāvṛd anuprāptā mama kāmavivardhinī. (14).

Apāsya hi rasān bhaumāṃs taptvā ca jagad aṇçubhiḥ / paretācaritām bhīmām ravir ācarate diçam. (15).

Uṣṇam antardadhe sadyaḥ snigdhā dadṛçire ghanāḥ / tato jahṛṣire sarve bhekasārāṅgabarhiṇaḥ. (16.

Klinnapakṣottarāḥ snātāḥ krcchrād iva patatriṇaḥ / vṛṣṭivātāvadhūtāgrān pādapān abhipedire. (17).

Patitena 'mbhasa cchannaḥ patamānena cā 'sakṛt / ābabhāu mattasārāṅgas toyarāçir ivā 'calaḥ. (18).

Pāṇḍurāruṇavarṇāni srotāṃsi vimalāny api / susruvur giridhātubhyaḥ sabhasmāni bhujaṃgavat. (19).

Tasminn atisukhe kāle dhanuṣmān iṣumān rathī / vyāyāmakṛtasaṃkalpaḥ sarayūm anvagāṃ nadīm, (20).

Nipāne mahiṣaṃ rātrāu gajaṃ vā 'bhyāgataṃ mṛgam / anyad vā çvāpadaṃ kiṃcij jighāṃsur ajitendriyaḥ. (21).

Athā 'ndhakāre tv açrāuṣaṃ jale kumbhasya pūryataḥ / acakṣurviṣaye ghoṣaṃ vāraṇasye 'va nardataḥ. (22).

---

1) *Mahadeva*, Çiva.

https://biblioteca-digitala.ro

Tato 'ham çaram uddhrtya dīptam āçīviṣopamam / çabdam prati gajaprepsur abhilakṣyam apatayam. (23).

Amuñcam niçitam banam aham āçīviṣopamam / tatra vāg uṣasi vyaktā pradur āsid vanaukasah, (24).

Hā he 'ti patatas toye bānād vyathitamarmanah / tasmin nipatite bhūmau vāg abhūt tatra mānuṣī: (25).

Katham asmadvidhe çastram nipatec ca tapasvini / praviviktām nadīm rātrāv udāhāro 'ham āgatah. (26).

Iṣuṇā 'bhihatah kena kasya vā 'pakrtam mayā / rṣer hi nyastadandasya vane vanyena jīvatah (27).

Katham nu çastrena vadho madvidhasya vidhiyate / jatābhāradharasyāi 'va valkalājinavāsasah. (28).

Ko vadhena mamā' rthī syāt kim vā 'syā 'pakrtam mayā / evam niṣphalam ārabdham kevalānarthasamhitam (29).

Na kvacit sādhu manyeta yathāi 'va gurutalpagam / ne 'mam tathā 'nuçocāmi jīvitakṣayam ātmanah (30).

Mātaram pitaram co' bhāv anuçocāmi madvadhe / tat etan mithunam vrddham cirakālabhrtam mayā (31).

Mayi pañcatvam āpanne kām vrttim vartayiṣyati / vrddhāu ca mātāpitārāv aham cāi 'keṣuṇā hatah. (32).

Kena sma nihatah sarve subālenā 'krtātmanā / tām giram karunam çrutvā mama dharmānukāṅkṣinah (33).

Karābhyām saçaram çapam vyathitasyā 'patad bhuvi / tasyā 'ham karunam çrutvā rṣer vilapato niçi, (34).

Sambhrāntah çokavegena bhrçam āsam vicetanah / tam deçam aham āgamya dīnasattvah sudurmanāh (35).

Apaçyam iṣuṇā tīre sarayvās tapasam hatam / avakīrnajatābhāram praviddhakalaçodakam, (36).

Pānsuçonitadigdhāngam çayānam çalyavedhitam / sa mām udvīkṣya netrābhyām trastam asvasthacetanam, (37).

Ity uvāca vacah krūram didhakṣann iva tejasā / kim tavā 'pakrtam rājan vane nivasatā mayā. (38).

Jihīrṣur ambho gurvartham yad aham tāditas tvayā / ekena khalu bānena marmany abhihate mayi, (39).

Dvāv andhāu nihatāu vrddhāu mātā janayitā ca me / tan nūnam durbalāv andhāu matpratīkṣāu pipāsitāu (40).

https://biblioteca-digitala.ro

Ciram āçam krtām kaṣtām trṣnām samdharayiṣyatah / na nūnam tapaso vā 'sti phalayogah çrutasya vā, (41).

Pitā yan mām na jānite çayānam patitam bhuvi / jānann api ca kim kuryād açaktaç cā 'parikramah, (42).

Bhidyamānam ivā 'çaktas trātum anyo nago nagam / pitus tvam eva me gatvā çighram acakṣva raghava. (43).

Na tvām anudahet kruddho vanam agnir ivai 'dhitah / iyam ekapadī rājan yato me pitur āçramah. (44).

Tam prasādaya gatvā tvam na tvā samkupitah çapet / viçalyam kuru mām rājan marma me niçitah çarah (45).

Runaddhi mrdu sotsedham tīram amburayo yathā / saçalyah kliçyate prānair viçalyo vinaçiṣyati. (46).

Iti mām aviçac cintā tasya çalyāpakarṣane / duhkhitasya ca dī asya mama çokāturasya ca (47).

Lakṣayām āsa sa rṣiç cintam munisutas tadā / tāmyamānah sa mām krcchrād uvāca paramārthavit, (48).

Sidāmāno vivrttāngo 'ceṣtamāno gatah kṣayam, / samstabhya çokam dhairyena sthiracitto bhavāmy aham. (49).

Brahmahatyākrtam tāpam hrdayād apaniyatām / na dvijatir aham rājan mā bhūt te manaso vyathā. (50).

Çūdrayām asmi vaiçyena jato naravarādhipa. / iti 'va vadatah krcchrād bānabhihatamarmanah (51).

Vighurnato viceṣtasya vepamānasya bhūtale / tasya tv ātāmyamānasya tam banam aham uddharam.

Sa mām udvikṣya samtrasto jahau prānāns tapodhanah. (52).

Jalardragatram tu vilapya krcchram marmavranam samtatam ucchvasantam /

Tatah sarayvām tam aham çayānam samikṣya bhadre subhrçam viṣannah. (53).

64

Vadham apratirūpam tu maharṣes tasya rāghavah / vilapann eva dharmātmā kausalyām idam abravit: (1).

Tad ajñānān mahat pāpam krtvā samkulitendriyah / ekas tv acintayam buddhyā katham nu sukrtam bhavet. (2).

Tatas tam ghatam ādāya pūrnam paramavārinā / āçramam tam aham prāpya yathākhyātapatham gatah. (3).

https://biblioteca-digitala.ro

Tatrā 'ham durbalāv andhāu vrddhāv aparinayakāu / apaçyam tasya pitarāu lunapakṣav iva dvijāu (4).

Tannimittabhir asinau kathabhir apariçramāu / tam acam matkrte hinav upasinav anathavat. (5).

Çokopahatacittaç ca bhayasamtrastacetanah / tac ca 'çramapadam gatvā bhuyah çokam aham gatah. (6).

Padaçabdam tu me çrutvā munir vakyam abhaşata / kim cirayasi me putra paniyam kşipram anaya. (7).

Yannimittam idam tata salile kriditam tvaya / utkanthita te mate 'yam praviça kşipram açramam. (8).

Yad vyalikam krtam putra matra te yadi va maya / na tan manasi kartavyam tvaya tata tapasvina. (9).

Tvam gatis tv agatinam ca cakşus tvam hinacakşuşam / samasaktas tvayi pranah katham tvam na 'bhibhaşase. (10).

Munim avyaktaya vaca tam aham sajjamanaya / hinavyanjanaya prekşya bhitacitta iva 'bruvam. (11).

Manasah karma cestabhir abhisamstabhya vagbalam / acacakşe tv aham tasmai putravyasanajam bhayam. (12).

Kşatriyo 'ham daçaratho na 'ham putro mahatmanah / sajjanavamatam duhkham idam praptam svakarmajam. (13).

Bhagavans capahasto 'ham sarayutiram agatah / jighansuh çvapadam kimcin nipane va 'gatam gajam. (14).

Tatah çruto maya çabdo jale kumbhasya puryatah / dvipo 'yam iti matva 'ham banena 'bhihato maya. (15).

Gatva tasyas tatas tiram apaçyam işuna hrdi / vinirbhinnam gatapranam çayanam bhuvi tapasam. (16).

Tatas tasyai 'va vacanad upetya paritapyatah / sa maya sahasa bana uddhrto marmatas tada. (17)

Sa co 'ddhrtena banena sahasa svargam asthitah / bhagavantav ubhau çocann andhav iti vilapya ca. (18).

Ajnanad bhavatah putrah sahasa 'bhihato maya / çeşam evam gate yat syat tat prasidatu me munih. (19).

Sa tac chrutva vacah krüram maya tadaghaçansina / na 'çakat tivram ayasam sa kartum bhagavan rşih. (20).

Sa başpapurnavadano nihçvasan çokamurchitah / mam uvaca mahatejah krtanjalim upasthitam : (21).

https://biblioteca-digitala.ro

Yady etad açubham karma na sma me kathayeḥ svayam / phalen murdhā sma te rājan sadyaḥ çatasahasradhā. (22).

Kṣatriyeṇa vadho rājan vānaprasthe viçeṣataḥ / jñānapūrvam kṛtaḥ sthānāc cyāvayed api vajriṇam. (23).

Saptadhā tu bhaven mūrdhā munāu tapasi tiṣṭhati / jñānad visṛjataḥ çastram tādṛçe brahmavādini. (24).

Ajñānād dhi kṛtam yasmād idam te tena jīvase / api hy adya kulam na syād raghavāṇām kuto bhavān. (25).

Naya nāu nṛpa tam deçam iti mām cā 'bhyabhāṣata / adya tam draṣṭum icchāvaḥ putram paççimadarçanam. (26).

Rudhirenāvasiktāngam prakīrṇājināvasasam / çayānam bhuvi nihsamjñam dharmarājavaçamgatam. (27).

Athā 'ham ekas tam deçam nītvā tāu bhṛçaduhkhitau / asparçayam aham putram tam munim saha bhāryayā. (28).

Tāu putram ātmanaḥ sprṣṭvā tam āsādya tapasvināu / nipetatuḥ çarīre 'sya pitā cāi 'nam uvāca ha : (29).

Nā 'bhivādayase mā 'dya na ca mām abhibhāṣase / kim ca çeṣe tu bhumāu tvam vatsa kim kupito hy asi. (30).

Nanv aham te 'priyaḥ putra mātaram paçya dhārmikīm / kim ca nā 'lingase putra sukumāravaco vada. (31).

Kasya vā pararātre 'ham çroṣyāmi hṛdayamgamam / adhiyānasya madhuram çastram vā 'nyad viçeṣataḥ. (32).

Ko mām samdyām upāsyāi 'va snātvā hutahutāçanaḥ / çlāghayiṣyaty upāsinaḥ putraçokabhayārditam. (33).

Kandamūlaphalam hṛtvā ko mām priyam ivā 'tithim / bhojayiṣyaty akarmanyam apragraham anāyakam. (34)

Imām andhām ca vṛddhām ca mātaram te tapasvinīm / katham putra bhariṣyāmi kṛpaṇām putragardhinīm. (35).

Tiṣṭha mā mā gamaḥ putra yamasya sadanam prati / çvo mayā saha gantā 'si jananyā ca samedhitaḥ. (36).

Ubhāv apī ca çokārthāv anāthāu kṛpaṇāu vane / kṣipram eva gamiṣyāvas tvayā hīnāu yamakṣayam. (37).

Tato vaivasvatam dṛṣṭvā tam pravakṣyāmi bhāratīm / kṣamatām dharmarājo me bibhryāt pitarāv ayam. (38).

https://biblioteca-digitala.ro

Dātum arhati dharmātmā lokapālo mahāyaçāh / īdrçasya mamā 'kṣayyām ekām abhayadakṣinām. (39).

Apapo 'si yathā putra nihatah papakarmanā / tena satyena gaccha 'çu ye lokās tv astrayodhinām. (40).

Yām hi çurā gatim yānti sangrameṣv anivartinah / hatās tv abhimukhāh putra gatim tām paramām vraja. (41).

Yām gatim sagarah çaibyo dilipo janamejayah / nahuṣo dhundhumāraç ca praptas tām gaccha putraka. (42).

Yā gatih sarvabhutānam svadhyāyāt tapasaç ca yā / bhumidasyā 'hitāgneç ca ekapatnivratasya ca (43).

Gosahasrapradātrnām gurusevābhrtām api / dehanyāsakrtām yā ca tām gatim gaccha putraka. (44).

Na hi tv asmin kule jāto gacchaty akuçalām gatim / sa tu yāsyati yena tvam nihato mama bāndhavah. (45).

Evam sa krpanam tatra paryadevayatā 'sakrt / tatho 'ktvā kartum udakam pravrttah saha bhāryayā. (46).

Sa tu divyena rupena muniputrah svakarmabhih / svargam adhyāruhat kṣipram çakrena saha dharmavit. (47).

Ābabhāṣe ca tāu vrddhāu çakrena saha tapasah / āçvasya ca muhurtam tu pitaram vākyam abravit: (48).

Sthānam asmi mahat prāpto bhavatoh paricaranāt / bhavantāv api ca ksipram mama mulam upaiṣyathah. (49).

Evam uktvā tu divyena vimānena vapuṣmatā / āruroha divam kṣipram muniputro jitendriyah. (50).

Sa krtvā 'tho 'dakam turnam tapasah saha bhāryayā / mām uvāca mahātejāh krtānjalim upasthitam: (51).

Adyai 'va jahi mām rajan marane nā 'sti me vyathā / yah çarenai 'kaputram mām tvam akārṣir aputrakam. (52).

Tvayā 'pi ca yad ajnanān nihato me sa bālakah / tena tvām api çapsye 'ham suduhkham atidārunam (53).

Putravyasanajam duhkham yad etan mama sāmpratam / evam tvam putraçokena rājan kālam kariṣyasi (54).

Ajnānāt tu hato yasmāt kṣatrîyena tvayā munih / tasmāt tvām nā 'viçaty āçu brahmahatyā narādhipa (55).

Tvām apy etādrço bhāvah kṣipram eva gamiṣyati jivitāntakaro ghoro dātaram iva dakṣinā. (56).

https://biblioteca-digitala.ro

Evam çāpam mayi nyasya vilapya karunam bahu / citām āropya deham tan mithunam svargam abhyayat. (57).

DAÇARATHA [1]

(Rāmāyana, II, *63*, 14 — *64*, 57).

63

„Pe atunci tu, regină, erai nemăritată, iar eu eram tînăr prinț moștenitor. Odată se ivi anotimpul ploios, care îmi spori dorința de a vîna. (14).

După ce dogorise cu razele sale lumea, soarele părăsi pămîntul și se îndreptă spre lăcașul înfiorător al morților. (15).

Curînd arșița dispăru și apărură nori plini de apă; atunci toate vietățile se bucurară: broaște, sāranga [2]) și păuni. (16).

După ce se scăldau, păsările, cu aripile ude, abia puteau să se suie pe copacii cu crengile bătute de ploaie și de vînt. (17).

Acoperit de apa care cădea fără încetare, muntele părea un lac plin de păsări. (18).

Rîurile, limpezi mai înainte, curgeau acum ca niște șerpi albicioși, roșietici, pămîntii, din munți. (19).

În acest anotimp atît de plăcut, dorind să mă exercitez, mă îndreptai pe un car spre rîul Sarayu, luînd cu mine arcul și săgețile. (20).

Nefiind stăpîn pe mine [3]), doream să ucid noaptea, la locul de adăpare, vreun bivol sau elefant, vreo antilopă sau vreo altă fiară. (21).

Atunci auzii în întuneric, într-un loc ce nu se putea vedea, zgomotul unui vas cufundat în apă, asemănător strigătului unui elefant. (22).

Crezînd că-i un elefant, scosei o săgeată otrăvită și o repezii în direcția sunetului. (23).

Cînd aruncai săgeata ascuțită și otrăvită, se auzi lămurit, în zori, țipătul unui pustnic, (24).

Care cădea în apă, cu corpul străpuns de săgeată. Cînd căzu la pămînt, se auzi un glas de om: (25).

„Cum se poate ca un ascet ca mine să fie lovit de săgeată? Am venit noaptea la rîul singuratic, ca s-aduc apă. (26).

Cine m-a străpuns cu săgeata? Cui am făcut vreun rău? Cum se poate să fie săgetat un eremit pașnic ca mine, (27).

Care trăiește numai cu rădăcini, în pădure, poartă părul împletit și-i îmbrăcat în haine de scoarță și de piei? (28).

Cine vrea să mă omoare? Sau ce rău i-am făcut? O astfel de faptă zădarnică, aducătoare numai de nenorocire, (29).

Nu poate nimeni să admită, ca și necinstirea patului unui învățător. Nu deplîng atît sfîrșitul acesta al vieții mele, (30).

Cît mai ales jălesc pe mama și pe tatăl meu, soții aceștia bătrîni, pe care i-am întreținut mult timp. (31).

---

1) *Daçaratha:* rege în Ayodhyā, tatăl lui Rāma.

2) *sāranga:* numele unei păsări.

3) *Nefiind stăpîn pe mine:* nestăpînit în dorințe.

https://biblioteca-digitala.ro

Eu fiind mort, cum vor trăi ei? O singură săgeată m-a ucis şi pe mine şi pe bătrînii mei părinţi. (32).

Cine-i omul acela puternic şi crud, care ne-a omorît pe toţi?" La auzul acestor vorbe jalnice, eu care năzuiam spre virtute, (33).

Fui atît de turburat, încît arcul şi săgeţile îmi căzură din mîini la pămînt. Auzind cum se tînguia în noapte acel pustnic, (34).

Fui cuprins de o durere grozavă şi eram cu desăvîrşire scos din minţi. Adînc întristat şi zdrobit, mă îndreptai spre locul acela, (35).

Şi zării, pe ţărmul rîului Sarayu, pe pustnicul lovit de săgeată, cu părul în dezordine, şi urciorul răsturnat. (36).

Corpul, străpuns de săgeată, îi era acoperit de sînge şi de ţărînă. Ridicîndu-şi ochii spre mine, care eram îngrozit şi cu mintea turburată, (37).

El grăi aceste vorbe groaznice, ca şi cum ar fi voit să mă ardă cu ele: „O rege, ce rău ţi-am pricinuit, eu care locuiesc în pădure? (38).

De ce m-ai rănit de moarte, în timp ce voiam să car apă pentru bătrînul meu tată? Lovindu-mă mortal, cu o singură săgeată (39).

Ai ucis doi bătrîni orbi, pe mama mea şi pe tatăl meu. De-acum amîndoi, slabi şi fără vedere, mă vor aştepta însetaţi. (40).

Aşteptîndu-mă mult timp, ei vor suferi greu de sete. Aşadar, zădarnică i-a fost asceza şi ştiinţa sfîntă, (41).

De vreme ce tatăl meu nu ştie că zac la pămînt. Şi chiar de-ar şti, ce ar putea să facă, slab cum e şi neputînd umbla? (42).

Ca un copac ce nu-i în stare să apere alt copac despicat [1]). O, urmaş al lui Raghu [2]), du-te de-l înştiinţează pe tatăl meu, (43).

Ca nu cumva să te ardă de mînie, ca un foc puternic pădurea. Iată cărarea care duce la coliba tatălui meu: (44).

Du-te la el şi-l îmbunează, ca nu cumva să se mînie şi să te blesteme [3]); scoate-mi vîrful săgeţii. Săgeata cea ascuţită (45).

Îmi astupă corpul, la fel ca un puhoi năprasnic malul unei ape". — „Cu săgeata în el, se chinuieşte; dacă scot săgeata, moare". (46).

Aceasta îmi trecu prin minte cu privire la scoaterea săgeţii. Ascetul înţelese gîndul meu, (47).

Şi văzîndu-mă întristat şi abătut, grăi cu greutate, (48).

Pierzîndu-se, zbătîndu-se, gata să moară: „Eu îmi înăbuş mîhnirea cu curaj, căci spiritul meu e tare. (49).

---

1) Traducerea lui Coşbuc — fără îndoială din limba germană — are, în loc de „copac", cuvîntul „elefant", ceea ce ne arată clar că traducătorul german a avut înaintea ochilor altă ediţie a Ramayanei, unde se află, în loc de *naga* „copac," varianta *naga* „elefant, şarpe". În cazul acesta pasajul respectiv s-ar putea traduce în două feluri: 1. „Ca un elefant care nu-i în stare să apere pe alt elefant, străpuns". 2. „Ca un şarpe care nu-i în stare să apere pe alt şarpe, tăiat în două". Aceste două traduceri sînt însă lipsite de logică şi nu se potrivesc nici cu contextul; aşa că varianta naga nu e corectă. Comentatorul indian scrie: *nagam = vrkşam* „copac".

Textul sanscrit de care ne-am folosit şi care cuprinde acest comentar este cel editat de Kaçinath Pandurang Parab, Bombay, 1888.

2) *Raghu*: rege antic, strămoş al lui Daçaratha.

3) *Să te blesteme:* V. 64, 22 sqq.

https://biblioteca-digitala.ro

Îndepărtează din inima ta remuşcarea că ai ucis pe un brahman; nu te turbura din cauza aceasta. (50).

M-am născut dintr-o mamă Çūdra [1]) şi un tată Vaiçya". În timp ce vorbea astfel, lovit de moarte de săgeată, (51).

Rostogolindu-se pe pământ şi tremurînd, cu puterile sleite, îi scosei săgeata; iar ascetul, privind în sus speriat, îşi dădu sufletul. (52).

Cînd îl văzui întins pe ţărmul rîului Sarayū, ud, nenorocit, rănit de moarte, expirînd, începui să plîng, zdrobit de durere (53).

64

Deplîngînd uciderea fără seamăn a acestui sfînt mare, virtuosul urmaş al lui Raghu grăi către Kāusalyā [2]): (1).

„După ce săvîrşii fără voie acest mare păcat, foarte turburat mă gîndii cum să-l îndrept? (2).

Atunci luai urciorul, plin cu apă bună, şi apucînd pe cărarea arătată, ajunsei la sihăstrie. (3).

Acolo văzui pe bătrînii lui părinţi, neputincioşi şi orbi, fără călăuză, ca nişte păsări cu aripile tăiate. (4).

Ei vorbeau despre el şi-l aşteptau, sărmanii, cu speranţa distrusă din pricina mea. (5).

Cu sufletul plin de întristare şi de groază, intrai în sihăstrie, şi odată cu aceasta dădui peste o nouă întristare. (6).

Auzind zgomot de paşi, sihastrul grăi: „De ce zăboveşti, fiul meu? Adă-mi iute apă. (7).

Dragul meu, pentru că te-ai jucat în apă, mama ta e neliniştită; intră îndată în colibă. (8).

Nu ţine seamă, dacă ţi-am pricinuit vreo supărare, eu sau mama ta. (9).

Tu eşti toiagul celor care nu pot umbla, ochiul celor fără vedere, viaţa noastră atîrnă de tine; dar de ce nu vorbeşti?" (10).

Atunci cu voce nedesluşită şi şovăielnică, aproape imperceptibilă, îi povestii grozava nenorocire a fiului său. (11-12).

„Sînt Daçaratha, din casta războinică [3]); nu sînt fiul sfinţiei tale. Datorită faptelor (pe care le-am săvîrşit odinioară, într-o altă existenţă), s-a produs o nenorocire. (13).

Sfinte, eu m-am dus la ţărmul rîului Sarayū, ca să ucid cu arcul vreo fiară sau vre-un elefant, la locul de adăpare. (14).

Atunci am auzit un sunet ca al unui urcior ce se umple cu apă, şi, crezînd că-i un elefant, l-am lovit cu o săgeată. (15).

Dar cînd m-am dus la ţărmul rîului, am zărit, zăcînd la pămînt, un ascet străpuns în inimă de o săgeată. (16).

La ţipătul lui, m-am dus la cel chinuit de-o durere arzătoare şi i-am scos îndată săgeata din rană. (17).

De-ndată ce i-a fost scoasă săgeata, s-a suit la cer, jălindu-vă pe amîndoi şi spunînd: „sînt orbi". (18).

---

1). *Çūdra*: casta cea mai de jos (a 4-a). — *Vaiçya*: casta imediat superioară (a 3-a).

2). *Kāusalya*: una din soţiile regelui Daçaratha.

3) Casta războinică: *kşatriya* (a 2-a). — *faptelor*: orice faptă îşi are urmările ei, pe lumea aceasta sau într-o altă existenţă.

https://biblioteca-digitala.ro

L-am rănit pe fiul tău fără să vreau; aşa stau lucrurile; iartă-mă, sfinte" (19).

La auzul acestor vorbe cumplite, sihastrul nu fu în stare să facă sforţarea teribilă (a blestemului nimicitor). (20).

Cu faţa inundată de lacrimi, suspinînd şi plin de du ere, marele ascet grăi către mine, care-l imploram: (21).

„O, rege, dacă nu mi-ai fi povestit tu însuţi fapta ta nelegiuită, capul ţi-ar fi plesnit pe dată în mii de bucăţi. (22).

Omorul săvîrşit cu premeditare de un kşatriya, mai ales omorîrea unui pustnic, poate răsturna din locul său chiar şi pe Indra [1]). (23).

În şapte i-ar crăpa capul aceluia care înadins ar arunca arma sa asupra unui pustnic, ca acest discipol brahmanic, care practică asceza. (24).

Pentru că ai săvîrşit această faptă fără voia ta, mai trăieşti; (altfel nici neamul lui Raghu n-ar mai exista; cu atît mai puţin tu. 25).

Du-ne, rege, la locul acela; vrem să ne vedem fiul pentru ultima oară, (26).

Cu trupul însîngerat, cu îmbrăcămintea în dezordine, culcat la pămînt, fără cunoştinţă, în puterea zeului morţii". (27).

Atunci îl dusei pe ascet şi pe soţia sa, copleşiţi de durere, spre locul acela şi-i pusei să atingă cu mîna pe fiul lor (28).

Ajungînd la fiul lor, cei doi asceţi îl atinseră cu mîna şi căzură peste el; iar tatăl îi grăi: (29).

„Nu mă mai saluţi acum şi nu-mi mai vorbeşti? Copilul meu, de ce stai la pămînt? de ce eşti supărat? (30).

Poate că nu-ţi sînt drag, fiule? priveşte atunci pe virtuoasa ta mamă. De ce n-o îmbrăţişezi? Spune o vorbă plăcută. (31).

Pe cine voi auzi eu după miezul nopţii recitînd lucruri care merg la inimă sau citind vreo carte? (32).

După terminarea rugăciunii, după spălare şi după ce va fi adus jertfa focului, cine va sta alături de mine şi mă va mîngîia, pe mine cel chinuit de teamă şi de întristare pentru fiul meu? (33).

Cine-mi va aduce să mînînc rădăcini şi fructe, ospătîndu-mă ca pe un oaspe iubit, pe mine cel fără putere, fără tovarăş şi fără călăuză? (34).

Cum voi întreţine pe această sărmană mamă a ta, oarbă şi bătrînă, care-şi aşteaptă cu dor fiul? (35).

Stai, fiule, nu te duce spre lăcaşul lui Yama [2]); te vei duce mîine împreună cu mine şi cu mama ta. (36).

Fără tine, noi sărmanii amîndoi, copleşiţi de durere şi fără sprijin, iute vom pleca spre lăcaşul lui Yama. (37).

Atunci, văzîndu-l pe fiul lui Vivasvat [3]), îi voi spune: „O, rege al dreptăţii, fă ca fiul meu să-şi poată întreţine părinţii. (38).

Prea ilustre ocrotitor al lumii, dă-mi această nepieritoare promisiune de linişte" (39),

„Fiule, cum ai fost tu ucis nevinovat de un răufăcător, aşa să ajungi iute în lumea luptătorilor (40).

---

1) *Indra*: zeul suprem.
2) *Yama*: zeul morţii.
3) *Fiul lui Vivasvat*: Yama.

https://biblioteca-digitala.ro

Să dobîndești fericirea supremă a eroilor care nu se retrag din luptă și care mor loviți în față. (41).

Să dobîndești fericirea pe care au dobîndit-o Sagara[1]) urmașul lui Çibi, Dilīpa, Janamejaya, Nahuṣa și Dhundhumāra. (42).

Să dobîndești fericirea pe care o dobîndesc cei care studiază Veda[2]) și care practică asceza, care dăruiesc pămînt și care întrețin focul sfînt, (43).

Care dăruiesc o mie de vaci, care-și venerează învățătorul și care renunță la corpul lor. (44).

Nimeni care-i născut din familia noastră nu dobîndește o soartă nenorocită: o va dobîndi cel care te-a ucis". (45).

Astfel vorbi el cu jale; apoi plecă împreună cu soția sa, pentru a se spăla după rit. (46).

Iar fiul pustnicului, cunoscător al legii sfinte, datorită faptelor sale virtuoase, se sui iute la cer, împreună cu Indra. (47).

Alături de Indra, el grăi către cei doi bătrîni, mîngîindu-i: (48).

„Datorită îngrijirii ce v-am dat, am dobîndit un loc înalt; și voi veți veni în curînd acolo unde sînt eu". (49).

Îndată ce zise acestea, fiul ascetului se sui la cer pe un car divin și frumos. (50).

Iar pustnicul, după ce se spălă împreună cu soția sa, după rit, zise către mine, care stăteam cu mîinile întinse rugător: (51).

„Acum, rege, ucide-mă; moartea nu-i o suferință pentru mine; cu săgeata ta tu mi-ai luat unicul meu fiu. (52).

Pentru că mi-ai ucis copilul, deși fără voia ta, te voi blestema groaznic. (53).

O, rege, suferința pe care o îndur eu acum din pricina nenorocirii fiului meu — așa vei muri de durere pentru fiul tău. (54).

Dar, pentru că tu, un kṣatriya, ai ucis din neștiință un ascet, crima de-a fi ucis pe un brahman[3]) nu te va ajunge acum. (55).

În curînd însă și tu vei ajunge în această situație și vei avea un sfîrșit îngrozitor". (56).

După ce aruncă astfel blestemul asupra mea și se jăli mult timp, cei doi soți se urcară pe rug și se înălțară la cer. (57).

DASARATAS

Tu erai nemăritată, eu eram copil p-atunci —
Începuse toamna dragă. Soarele grăbit pe lunci
Și pe dealuri tot mai grabnic scobora mereu spre țara
Celor morți, la Iama[4])-n brațe. Cît de-aprinsă vine vara
Topind florile, iar toamna cît de dulce-i pe pămînt!
Florile-și înalță capul, arborii șoptesc în vînt

---

1) *Sagara:* numele unui rege mitologic din Ayodhya. — *Çibi:* un rege generos. *Dilīpa* numele unui rege, strămoș al lui Rama. — *Nahuṣa:* numele unui rege.

2)) *Veda*: știința sfîntă

3 *Brahman:* casta brahmanică este cea mai însemnată (întîia, din cele patru).

4) *Iama:* Zeul morții.

https://biblioteca-digitala.ro

Şi prin riu se joacă peştii, şi pe mal flamingii saltă
Şi cu aripile ude, prin întinderea cea-naltă
A văzduhului, aleargă păsările ciripind; —
Iar pe munte, ca o mare, şiruri negre se întind
De păuni pe care-i face sclipitori de tot ca luna
Ploaia care multă cade, şi tot cade, cade-ntr-una.
Din afundături de munte, zgomotoase mări de ploi,
Curg izvoarele grăbite, galbene de praf şi foi,
Şi ca şerpii se-ncovoaie după stînci cu frunte lată.
Era toamnă. Eu, pe malul riului ieşind odată
Ca să-ncerc să dau la ţintă, rătăceam pe-un loc umblat.
Aşteptam să-mi iasă-n cale elefantul însetat,
Taurul sălbatic, care vine noaptea să s-adape —
Şi era tăcere-adîncă pe pămînt, pe munţi, pe ape.
În tufiş atunci, deodată, auzii sunînd ceva.
Nu puteam să văd prin noapte ce fel de-animal era.
Dar mi s-a părut că sună ca urciorul cînd se umple.
Trag săgeata sclipitoare ca un şarpe, ochii mei
Cată ţintă după sunet, şi săgeata-n zborul ei
Vijiie, se duce, piere, n-aveam teamă că greşeşte.
Ah, şi n-a greşit! Deodată tot tufişul ciocoteşte
De-un lung vaiet şi de plînset, şi-am rămas încremenit.
„Cine-i cel ce azi ucide pe-un biet om nenorocit?
Am venit să-mi umplu vasul dintr-această apă sfîntă —
Pentru-a cui săgeată oare am fost eu sărmanul ţintă?
Ah, cum arde, mor! În codri am trăit şi eu flămînd,
Gol şi slab de pocăinţă, calea Vedelor[1]) urmînd.
Cui am făcut rău vreodată, cui pricinuiesc durere?
Cui îi foloseşte moartea unui om fără putere?
Cine-i cel care ucide fără teamă de păcat?
Ah, şi nu mă plîng pe mine, că mor tînăr săgetat;
Pe părinţi îi plîng eu numai, că sînt orbi, slăbiţi cu anii,
Şi bucata lor de pîine eu le-o cîştigam, sărmanii!
Cum vor mai trăi de-acuma fără hrană? Eu murind,
Vor muri şi ei în lipsuri şi pe fiul lor jelind —
Ah, şi cît va plînge mama, biată oarbă şi bătrînă".
Şi era un gemet jalnic! Arcul mi-a căzut din mînă,
Tremuram de multă spaimă, şi-ameţit şovăitor,
Am plecat acolo. Doamne, simt şi-acum acel fior!
Un băiat, frumos şi tînăr, zăcea-ntins pe iarbă moale;
El cădea gemînd în zgomot cu-ncercarea să se scoale —
Picura din rană sînge şi de sînge-i era plin
Tot obrazul, haina toată; şi muşca-n pămînt de chin;
Şi frumoasele lui plete, ca mătasa răsfirată,
Erau umede de apa din urcior pe cap vărsată.
El m-a cunoscut. Cu ochii mari şi jalnici m-a privit,

---

1) *Calea Vedelor*: calea arătată de ştiinţa sfîntă a celor patru Vede: *Rig-Veda* (v. p. 137), *Sama-Veda*, *Yajur-Veda* şi *Atharva-Veda*.

https://biblioteca-digitala.ro

Și, turbat ca fierbințeala frigurilor, m-a lovit
Plînsetu-i: „O, fiu de rege, ce rău ți-am făcut eu oare?
Simți plăceri, tu Dasaratas, ca să vezi un om ce moare?
Ah, părinții mei m-așteaptă să duc apa — lor mereu
Li se va părea prin tindă c-aud pasul, glasul meu.
Vai, și nu mă voi întoarce niciodată, niciodată;
În zadar e toată ruga pocăinții tale, tată!
Tu te-nchini într-o odaie, și eu mor rănit aci,
Și tu nu știi! Dar poți oare să m-ajuți chiar dac-ai ști?
Tu de-abia te miști, bătrîne, cum s-ajuți cînd n-ai putere?
Cum ajută elefantul [1]) altui elefant ce piere? —
Dar tu du-te, Dasaratas, spune-le ce s-a-ntîmplat,
Mîngîie pe biata mama; — ca să nu mori blestemat
De durerea ei nebună, ca să nu mori, Dasarata,
Gol în noapte și furtună, blestemat fiind de tata.
Uite pe poteca asta poți s-ajungi [2]) ai încurînd.
Și te rog să-mi scoți săgeata, că o simt în piept arzînd,
Și mă mistuie, mă rupe, ca un rîu umflat zăgazul!"
Ce dureri erau acestea și cum suferea viteazul!
Tremurînd nu știam însumi de visez ori sînt deștept.
Ce era să fac? Săgeata, dacă i-o scoteam din piept,
El ar fi murit — și bietul a-nțeles de ce mi-e teamă.
„Nu mă-nfricoșează moartea, principe! Și bag de seamă
Că de moartea mea tu tremuri", zise el abia mișcînd
Buzele „dar nu te teme; ia-mi săgeata mai curînd,
Nu te-nfiora! Omorul unui preot, știi tu bine,
Este-o crimă răsplătită; tu pe el, iar noi pe tine.
Dar să nu te temi! Războinic este tatăl meu, iar mama
E din neamul unui Sudras, nu sînt preot al lui Brama!"
Și m-a mai rugat odată să-i scot fierul. Și l-am scos,
Și-a murit privind la mine.
Rîul s-arunca spumos
Și vuia, ca plînsul jalnic dintr-un suflet care moare.
Zăpăcit stam eu în noaptea tristă și-amenințătoare
Pentru mine, vinovatul! Nu știam ce-i de făcut —
Am luat în urmă vasul și cu apă l-am umplut
Și-am plecat încet spre casa bieților părinți. În casă
Ei ședeau vorbind de fiul care-atît de mult îi lasă
Așteptînd; vorbeau de dînsul cu nespus de mare drag.
Auzindu-mi pașii-n curte, Muni [2]) a ieșit în prag,
A-ntins brațele slăbite: „Unde-ai stat atîta vreme?
Te-ai jucat la rîu prin trestii? Biată maică-ta se teme
Să nu cazi o dată-n apă... O! dar ea se teme-așa!
Și se plînge biata-ntr-una, tremurînd de grija ta.
Tu lumina casei noastre, tu ești sprijinul vieții,
Tu ești singur mîngîierea și-ajutorul bătrîneții

1) *Elefantul:* în sanscrită *naga* înseamnă „copac", nu „elefant"; v. traducerea noastră, strofa 43 (p. 126).
2) *muni:* în scr.: „ascet, pustnic".

https://biblioteca-digitala.ro

Tată-tău și mamei tale, și ești bun că ne iubești —
Dar ce ai, de nu te-apropii ? Doamne, ce-i de nu vorbești ?"
Și cu glasul stins aproape, gîngăvind, în încordarea
Gîndurilor turburate căutînd acum scăparea,
Spus-am trista mea poveste, adevăr din fir în păr,
De m-am îngrozit eu însumi de-acest prea mult adevăr.
Auzind bătrînul Muni vorbele-nfiorătoare,
A rămas trăsnit o clipă, nu se mai ținea-n picioare,
Și-am văzut argint curgîndu-i peste veștedul obraz.
„Dacă n-ai fi tu născutul unui domnitor viteaz,
Ți-aș crăpa-ntr-o mie capul, te-aș da cîinilor mîncare !
Însuși Indra de pe tronu-i a căzut pentru-un omor —
Dar tu, fiule de rege, tu erai neștiutor,
N-aveai gîndul rău ! De-aceea să trăiești ; și mergi cu bine,
Ca să nu apuie neamul Raguizilor [1]) cu tine !"
Și și-a pus în palme capul și-a plîns mult și-a zis apoi :
„Te rog, du-ne Dasaratas, du-ne să-l vedem și noi !"
Și i-am dus pe malul apei. Și-amîndoi pierduți cu gîndul,
Au căzut peste cadavrul fiului, îmbrățișîndu-l.
Mamă-sa n-avea nici lacrimi, ca să-l plîngă, n-avea glas
Ca să-l plîngă, n-avea gînduri limpezite ca să-l plîngă,
N-avea ochi să-și vadă fiul, n-avea brațe tari să-l strîngă,
N-avea buze să sărute îndeajuns pe mortul fiu.
Iar bătrînul tată-n plînset : „Ah, el minte, tu ești viu.
Tu ești viu, odorul tatii ! De ce nu vorbești cu mine ?
Ori ești supărat ? Dar iartă, că eu te iubesc, știi bine.
Ori ridică-te și vino ! Uite mama ta, n-o vezi ?
Nu-i vorbești nici ei ? Copile, nu vrei tu să-mbrățișezi
Nici pe mamă-ta ? O, spune-i un cuvînt măcar, răspunde-i ;
Că de mult, de mult întreabă : Unde-i fiul mamei, unde-i ?
Ah ! mai auzi-voi oare glasul tău, ca mai demult,
Cînd citeai în nopți tăcute Vedele ; mai am s-ascult
În viața mea vreodată ruga zeilor, pe care
O ziceai tu după mine, ca s-o-nveți ? Cu ce răbdare
Te-am crescut, odorul tatii, și-acum tu te-ai dus pe veci !
Nu ne părăsi iubite ! Nu pleca, de ce să pleci ?
Cine să-mi mai facă seara focul sfînt ? Cine să-mi deie
Vasul legii cu aghiazmă ? Cine, cine-o să mai steie
Lîng-altar, ca să-mi ajute jertfa Domnului s-o fac !
Cine va veni să-mi șadă pe genunchi, ca să-l împac
Dup-o vorbă cu dojană ? Cui îi va fi dor de mine,
Milă cui de-a mea durere ? Cine-o să-mi aducă, cine,
Rădăcini și roduri coapte, apă de băut de-acum ?
Cine să-mi conducă pașii, însoțindu-mă pe drum ?
Oh ! și-această biată oarbă, care prin suspin te cheamă —
Tu te duci, mă lași pe mine să hrănesc pe biata-ți mamă,
Și eu însumi fără tine nu puteam să mă hrănesc !

1) *Raguizii :* descendenții lui *Raghu*, rege străvechi.

https://biblioteca-digitala.ro

Fie-ți milă, nu te duce! Doar tu știi că te iubesc!
Iama e stăpîn al morții, dus la el pe veci rămîne,
Cel ce-a mers la el!... așteaptă, dragul tatii pînă mîine,
Ca să mergem împreună; am să te-nsoțesc și eu
Și-o să te-nsoțească mama, și ne vom ruga mereu
Și vom plînge la genunchii zeului cel mare, Iama,
Și-i vom zice: „Eu sînt tata, iar femeia asta-i mama
Fiului răpit de tine! Multă este mila ta:
Dă-ni-l îndărăt, o rege" — și-atunci el ni te va da!
Dacă nu ne-așteptți, iubite, du-te singur, du-te, du-te!
Ai murit ucis de altul, faptele-ți sînt cunoscute
Și la Iama tu afla-vei locul ce ți-e cuvenit.
Unde locuiesc vitejii cei ce-n taberi au murit,
Unde locuiesc voinicii cei ce n-au știut ce-i fuga
Din război, acolo-ți fie locul tău! Și-ascultă-mi ruga:
Zeii cerului să-ți facă parte de-acel sfînt hotar,
Unde e Janamejaia, Sagaras și Dundumar!"
Astfel se bocea bătrînul, vreascuri aducînd pe-aproape
Pentru rug aici pe malul apei sfinte să-l îngroape.
Și-atunci mortul în făptură de lumină a venit
Și plutind peste cadavru, geniu-spirit, a vorbit:
„Pentru sfînta voastră viață, Brama m-a primit la sine,
Și-n curînd veți fi acolo, fericiți și voi ca mine!"
Și s-a ridicat la ceruri, iar bătrînul: „Rege, acum
Poți să mă ucizi, tot una! Ba mai bine! Sînt pe drum
Către fiul meu! Și-ascultă: Pentru faptă-ți, Dasarata,
Tu să simți în ceasul morții, tot ce simte astăzi tata
Fiului ucis de tine." Și-atunci rugul l-a aprins
Și pe trei iubiți deodată flăcările i-au încins.

https://biblioteca-digitala.ro

NOTE

BHARTṚHARI

Bhartṛhari este cel mai mare poet gnomic. Despre el se ştie numai că era celebru încă înainte de anul 650 e. n. El este primul poet indian care a fost cunoscut în Europa.

Cele trei centurii ale sale (scr. *çataka* „100" (de strofe), fac parte dintre cele mai celebre opere ale poeziei indiene; ele se numesc:

Çṛṅgaraçataka „Cele 100 (de strofe) despre iubire";

Nītiçataka „Cele 100 (de strofe) despre înţelepciune"; şi

Vāirāgyaçataka „Cele 100 (de strofe) despre renunţare la lume".

Caracteristică pentru Bhartṛhari este concepţia că iubirea şi înţelepciunea sînt două căi spre fericire, după cum arată poetul în strofa:

„În lumea aceasta grozavă sînt două căi pe care îi place muritorului să umble: El poate să soarbă înţelepciunea din scrierile sfinte, sau să se culce la sînul unei fete".

CĀṆAKYA

Cāṇakya, ministrul regelui *Candragupta*, trăieşte în sec. al IV-lea î. e. n. Lui i se atribuie celebrul tratat despre arta domniei, intitulat *Kāutilīya-Arthaçāstra*.

Opera aceasta este probabil din secolul al III-lea e. n., sau poate şi mai recentă. Textul e cunoscut abia din anul 1909 şi e în proză, dar cuprinde şi versuri gnomice, ca:

„După cum despre peştii, care trăiesc în apă, nu se poate şti, dacă beau apă; tot astfel nu se poate şti despre slujbaşii regelui, dacă iau bani".

Cāṇakya este socotit şi ca autorul unei mari colecţii de sentinţe, care în manuscrise poartă diferite titluri, ca: *Cāṇakyanīti Cāṇakyanītisāra*, *Vṛddhacāṇakya* etc.

Conţinutul acestei opere este foarte variat. Deşi în titlul colecţiei apare adesea cuvîntul *rājanīti* („politica regelui"), numai relativ puţine sentinţe tratează despre arta de a domni. În schimb se găsesc multe reguli generale privitoare la viaţă, care sînt tot atît de „machiavelice" ca şi cele privitoare la politica regelui; apoi numeroase contribuţii la cunoaşterea oamenilor şi reguli cu privire la relaţiile cu ei, consideraţiuni generale asupra vieţii omeneşti, asupra bogăţiei şi a sărăciei, a destinu-

https://biblioteca-digitala.ro

lui și a faptei, a femeii, în sfîrșit tot felul de învățături pedagogice, religioase și etice.

În general fiecare vers alcătuiește o sentință.

Frecvente sînt sentințele în care — uneori nu fără umor — se enumără diferite lucruri care nu prea au legătură între ele. Această enumerare, care se găsește și-n scrierile budiste și jainiste, este de origine populară. De ex.:

„Nici o zi să nu stea cineva acolo, unde nu se găsesc acești cinci: un bogat, un învățat, un rege, un rîu și un medic". (I,9 sq.).

„Regele, prostul, Yama[1]), focul, tîlharul, copilul, cerșetorul și al optulea primarul satului — toți aceștia nu observă nimic din suferința aproapelui lor". (XVII, 19).

Sentințele lui Cānakya au fost traduse de *O. Böthlingk* în *Indische Sprüche*; (v. p. 79).

GHAṬAKARPARA

Ghaṭakarpara este probabil contimporan cu marele poet indian Kālidāsa (sec. IV sau V, e. n.).

Lui Ghaṭakarpara i se atribuie o colecție de 21 de cugetări sub titlul: *Nītisāra* („Quintesența științei purtării").

HAALĀYUDHA

Halāyudha, care trăiește pe la mijlocul secolului al X-lea, este autorul unui dicționar, care constă din 900 de versuri și care poartă titlul: *Abhidhānaratnamālā* „Salbă de cuvinte" = „vocabular".

HITOPADEÇA

Hitopadeça „(Învățătură salutară") este cea mai importantă prelucrare a Panciatantrei și cea mai cunoscută, atît în India cît și-n Europa.

Opera aceasta aparține lui *Nārāyana*, care a trăit între sec. al IX-lea și al XIV-lea.

Hitopadeça este în același timp o colecție de sentințe și de povești. În sentințe se vede lămurit caracterul politic al operei.

KALHAṆA

Brahmanul *Kalhana* este unul din marii poeți ai Indiei. El a alcătuit, în anul 1148, o operă poetică și istorică foarte importantă, cu titlul: *Rājatarangiṇī* „Torentul de regi", adică istoria regilor din Kașmir.

KAVITĀMṚTAKŪPA

Kavitāmṛtakūpa („Fîntîna de nectar a artei poetice") este o cărticică rară, citată de O. Böthlingk, în „Indische Sprüche", ed. I, vol. III, p. V, n. 1.

---

1) Zeul morții.

https://biblioteca-digitala.ro

KUSUMADEVA

Kusumadeva, un poet necunoscut, este autorul unei colecții de 100 de sentințe, cu numele *Drștāntaçataka* (sau *Drștāntakalikā*); în ele un adevăr exprimat în primul vers este ilustrat printr-un exemplu (*drștānta*) în versul al doilea. D. e.:

„Numai cel ales este în stare să suporte zbuciumul suferinței, nu cel de rînd.

Diamantul rezistă la frecarea pietrei de șlefuit, nu însă lutul ordinar".

MAHĀBHĀRATA

De la indieni ni s-au păstrat două epopei: Mahābhārata și Rāmayana.

Mahābhārata își are numele de la Bharata, fiul regelui Dușyanta și al Çakuntalei, devenită atît de celebră prin drama lui Kālidāsa.

Mahābhārata are vreo sută de mii de strofe și s-a format treptat între sec. al IV-lea î. e. n. și sec. al IV-lea e. n.

Subiectul principal al acestei imense epopei este lupta dintre Kāurava și Pāndava.

Mahābhārata e considerată de indieni nu numai ca o epopee, ci și ca un tratat de morală, filozofie și drept. Ea cuprinde și fabule parabole, basme și povestiri morale, poezii ascetice etc.

Mahābhārata conține și multe cugetări, mai ales în părțile ei didactice.

Introducerea la această epopee spune:

„Cine a ascultat o dată această povestire, aceluia nu-i mai place nimic altceva vrednic de-a fi auzit; după cum aceluia care a auzit cîntecul privighetorii nu-i mai place glasul strident al cioarei".

MAMMAȚA

Brahmanul *Mammața*, din Kașmir, trăiește în sec. al XI-lea și-i autorul uneia din cele mai cunoscute opere despre poetică, intitulată: *„Kāvyaprakāça"* („Lumina poeziei").

NALA

Celebrul poem *Nala și Damayanti* este o perlă a literaturii universale și face parte din Mahābhārata (III, 52-79), unde poartă titlul: *Nalopākhyāna* („Povestea lui Nala" [1]).

Coșbuc credea că poemul acesta face parte din Rāmāyana și că are 5000 de versuri; în realitate el are numai 867.

PADYASAMGRAHA

Padyasamgraha („Colecție de versuri") este o antologie alcătuită de *Kavibhattakrtala*.

1) V. *Povestea lui Nala*, episod din «Mahābhārata. Traducere din limba sanscrită de Th. Simenschy, 1937. Premiată de Academia Română.

https://biblioteca-digitala.ro

PANCIATANTRA

Panciatantra [1]) este un amestec de proză și de sentințe didactice în versuri.

O idee cu totul nouă este aceea de a expune sub formă de povești fabule și cugetări știința politică (*nīti*). Panciatantra e în primul rînd un tratat de politică.

Caracteristic pentru Panciatantra este marele număr de cugetări ce conțin toate variantele ei: *Tantrākhyāika*, *Textus ornatior*, *Textus simplicior*, *Hitopadeça* etc. Pretutindeni sînt intercalate serii mari de sentințe, fără a se ține seamă de legătura dintre ele sau de oportunitatea lor. Aceste cugetări se referă, în marea lor majoritate, la arta de a conduce și la înțelepciunea vieții.

Nici una din variantele Panciatantrei nu a devenit atît de populară și nu s-a răspîndit atît de mult în India ca așa-numitul *Textus simplicior* [2]), adică acea redactare a textului care-i cunoscută cel mai de mult și cel mai bine în Europa și care, pînă la descoperirea Tantrākhyāyikei a fost socotită ca adevărata Panciatantra.

Textus simplicior este aproape o nouă operă. Autorul acestei variante a Panciatantrei este necunoscut și trebuie să fi trăit între 850 și 1100.

RĀMĀYAṆA

Rāmāyaṇa este mai veche decît Mahābhārata; ea a fost alcătuită, probabil în secolul al IV-lea sau al III-lea î. e. n., de Vālmīki.

În introducerea epopeei se povestește că însuși Brahma l-a îndemnat pe poetul Vālmīki să cînte în versuri faptele lui Rāma; și zeul i-a promis:

„Cît timp vor sta munții, cît timp vor curge rîurile pe pămînt: atîta timp va continua să trăiască în această lume cîntecul despre Rāma."

Aceste cuvinte s-au dovedit pînă-n ziua de azi a fi cu adevărat profetice. De peste 2000 de ani epopeea despre Rāma s-a păstrat vie în India și trăiește mai departe în toate straturile și clasele poporului.

Opera, așa cum o avem azi, constă din circa 24.000 de versuri duble (*çloka*).

O prelucrare poetică, liberă și prescurtată, a cărții a doua din Rāmāyaṇa (Ayodhyā-Kāṇḍa) este aceea a lui A. Holtzmann, intitulată: „Rama, ein indisches Gedicht nach Walmiki" (2. Aufl. 1843).

---

1) V. Artic lul meu: *Panciatantra*, din rev. Arhiva 38 (1931) și cel din Convorbiri literare, 65 (1932).

2) V. *Panciatantra*, Cele cinci cărți ale înțelepciunii. Trad. din limba sanscrită de Th. Simenschy, București, 1932.

Panciatantra, Cartea a III-a. Trad. din limba sanscrită, publ. în rev. Convorbiri literare 66 (1933), și-n extras.

Panciatantra, Cartea a IV-a și a V-a. Traducere din limba sanscrită, 1936.

https://biblioteca-digitala.ro

RIG-VEDA

Rig-Veda este cea mai veche şi mai importantă dintre operele literaturii vedice.

Ea constă din 1028 de imnuri, împărţite în zece cărţi. Imnurile cele mai recente se află în cartea I şi a X-a.

Cu deosebire frumoase sînt imnurile către Varuna, zeul apelor.

Foarte importantă prin adîncimea cugetării filozofice este poezia despre Creaţiune (X, 129), din care s-a inspirat şi Eminescu, în Scrisoarea I [1]).

Rig-Veda a fost tradusă în limba franceză de *A. Langlois*: Inde — Rig-Véda. Seconde éd. Paris, 1872.

ÇĀRṄGADHARA

Una din antologiile cele mai cunoscute este *Çārṅgadharapaddhati*, adică *paddhati* „călăuza" (artei poetice) de Çārṅgadhara, alcătuită în anul 1363.

ÇILHAṆA

Çilhaṇa [2]), originar din Caşmir, este autorul operei *Çāntiçataka* („Suta (de strofe) despre liniştea sufletească"); ea e imitată după *Vairāgyaçataka* de Bhartṛhari (v. p. 134).

Çāntiçataka este poezie ascetică, în care se tratează despre deşertăciunea existenţei, despre măreţia renunţării la lume şi despre viaţa de ascet.

TANTRĀKHYĀYIKA

Tantrākhyāyika este cea mai veche variantă a Panciatantrei (v., p. 137).

VETĀLAPAÑCAVIṆÇATIKĀ

Vetālapañcavinçatikā „Cele 25 (de poveşti) ale lui Vetāla" [3]) a fost alcătuită de *Çivadāsa*, care a trăit după secolul al XII-lea.

Această operă de poveşti este, ca şi Panciatantra, un amestec de proză şi versuri şi se găseşte şi-n celebra operă poetică a lui Somadeva, intitulată: *Kathāsaritsāgara* „Oceanul de poveşti".

Cugetările ocupă un loc tot atît de mare în Vetālapañcavinçatikā ca şi-n Panciatantra. Multe din ele se găsesc şi-n alte opere de poveşti şi-n colecţii de sentinţe.

Maxima 9 se află în antologia lui Lassen (L.A.), p. 26.

---

1. V. Th. Simenschy, Originea Universului în concepţia indienilor şi a grecilor, în Revista Fundaţiilor Regale, nr. 5, 1935; şi-n extras.

2) Sau *Bilhaṇa?*

3) *Vetāla* sînt duhuri rele care bîntuie cimitirele şi stau în cadavre. Ele pot fi conjurate de cine are curaj şi folosite în scopuri personale.

https://biblioteca-digitala.ro

VIKRAMACARITA

Vikramacarita („Viața și faptele lui Vikrama") este o operă de povestiri mai recentă, dar tot atît de răspîndită și de preferată, și cu același caracter, ca și Vetālapañcavinçatika.

Textul este în proză, avînd intercalate sentințe în versuri. Opera aceasta nu poate fi anterioară secolului al XI-lea. În anul 1574 a fost tradusă în limba persană, din porunca împăratului Akbar.

VṚDDHACĀṆAKYA

V. Cāṇakya.

Catedra de limbi străine

АНТОЛОГИЯ САНСКРИТСКОЙ ПОЭЗИИ, СОСТАВЛЕННОЙ Г. КОШБУКОМ

Краткое содержание

Кошбук издал в 1897 г. санскритскую антологию, содержащую переводы в стихах из Риг-Веды, Махабхараты и Рамаяны, а также и 58 изречений, озаглавленных „Изречения и пословицы".

До сих пор источники этих переводов были неизвестны, и многие считали, что Кошбук перевёл стихи антологии с санскритского.

Девятая „песнь" из Налы и „Изречения и пословицы" были переведены с немецкого языка. И для остальных переводов, повидимому, Кошбук использовал те же источники.

Настоящая работа содержит все стихотворения антологии, оригиналы которых мы смогли установить, вступительную статью и примечания, расположенные в алфавитном порядке и относящиеся к различным санскритским произведениям, которые являются начальным но не прямым источником вышеуказанных стихотворений.

Каждое стихотворение сопровождается кратким комментарием. Кроме того, даётся немецкий перевод, использованный румынским поэтом, а также и соответствующий санскритский текст с переводом на румынский язык (перевод сделан нами). Таким образом можно легко отметить изменения, внесенные в текст Кошбуком.

Переводы Кошбука можно назвать вольными и оригинальными. По своему мастерству Кошбук считается одним из замечательных переводчиков санскритской литературы, как например Рюккерт.

L'ANTHOLOGIE SANSCRITE DE COȘBUC

Résumé

Coșbuc a publié, en 1897, une anthologie sanscrite, qui comprend la traduction en vers de quatre hymmes du Rig-Véda, de quelques courts morceaux du Mahābharata et du Rāmayaṇa, et de 58 sentences qui portent le titre: „Maximes et proverbes".

Jusqu'à présent on ne connaissait pas la source, directe ou indi-

https://biblioteca-digitala.ro

recte, de ces traductions et assez souvent on rencontrait des personnes qui croyaient que Coşbuc avait traduit les poésies de son anthologie directement du sanscrit.

Le neuvième „chant" du Nala et les „Maximes et proverbes" ont été traduits d'après des traductions allemandes. Il est très probable que les autres traductions de Coşbuc ont la même source.

Notre étude a pour objet toutes les poésies de l'anthologie dont nous avons pu identifier l'original. Elle est précédée d'une introduction et suivie, en ordre alphabétique, de notes concernant les diverses oeuvres sanscrites qui constituent la source primitive et indirecte pour les poésies de l'anthologie. Celles-ci sont pourvues d'un commentaire succint et chacune est précédée de la traduction allemande dont s'est inspiré le poète roumain. À son tour, chaque traduction allemande est précédée du texte sanscrit respectif, accompagné de la traduction faite par nous.

Les poésies de l'anthologie sanscrite de Coşbuc sont imprimées de manière qu'on puisse voir d'un seul coup d'oeil les changements faits par le poète et ce qu'il a ajouté ou omis.

Les traductions de Coşbuc, tout à fait libres et originales, sont très belles et montrent une maîtrise qui le place à côté des plus grands traducteurs de la littérature sanscrite, comme p. e. Rückert en Allemagne.

https://biblioteca-digitala.ro